

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB, ILICA BROJ 31 III. KAT.
RUKOPISI SE NE VRAĆAJU.

PRETPLATA: GODIŠNJE K 120, POLUGOD. K 60, ČETVRTGOD
K 30, POJEDINI BR. 4 K. — IZLAZI TRI PUT MJESEČNO.

Savezno Vijeće za godinu 1920.—1921.

Savezni odbor Saveza cionista Jugoslavije sazivlje

Savezno Vijeće

za 25. i 26. decembra 1921. u 9 sati do podne u Sarajevo

Dnevni red objelodanit će se u slijedećem broju „Židova“

Savez cionista Jugoslavije

Savezni odbor:

R. Herzer, tajnik

Dr. Hugo Spitzer, predsjednik

Na ovaj poziv nadovezujemo slijedeće:

Sve mjesne cionističke organizacije imaju odmah provesti izbore u smislu §-a 11. Pravilnika S. c. te imena izabranih delegata najkasnije do 17. decembra o. g. priopćiti tajništvu S. c. J. u Zagrebu i odboru za ukonačivanje na adresu „Židovska Svijest“ Sarajevo.

Upozorujemo odbore m. c. o. već sada, da će Savezni odbor iznijeti predlog, da Savezno Vijeće suglasno sa odnosnim zaključkom stvorenim na XII. cionističkom kongresu stvori zaključak, da nijedan cionista, koji — ma da je u položaju da to učini — ipak nije udovoljio svojoj dužnosti prema Keren Hajesodu, **ne može da u cionističkoj organizaciji zauzme nikakovo začasno mjesto**, pa da se konsekvntno ovome zaključku **ne verificiraju mandati delegata, koji ovoj dužnosti nijesu udovoljili.**

Upozorujemo izabrane delegate, da eventualne predloge i interpelacije pismeno s obrazloženjem podnesu pravodobno u smislu Pravilnika S. c. J., jer se inače s obzirom na kratkotrajno zasijedanje S. V. — a ne će moći uzeti u raspravu.

Stavlja se do znanja, da je podnešena molba ministarstvu saobraćaja za pogodnost vožnje uz polovicu cijene sa mjesta boravišta delegata i drugih posjetioca S. V. — a u Sarajevo i natrag na mjesto njihova boravišta. Odnosne legitimacije izdat će tajništvo S. c. J., Zagreb, Ilica 31. III. kat

U Zagrebu, dne 25. novembra 1921.

Radni Odbor S. c. J.:

R. Herzer, tajnik.

Dr. Beno Stein, predsjednik.

Kongres Saveza jevrejskih vjeroispovjednih općina

Dne 22. i 23. novembra održao se u Zagrebu prvi kongres Saveza jevrejskih općina, koji je bio sjajna manifestacija cjelokupnog židovstva našega kraljevstva. Već u nedjelju bili su većim djelom stigli delegati u Zagreb, te se u ponedjeljak održala u bogoštovnoj općini predkonferencija. U utorak u 9 sati prije podne bila je u sinagogi svečana služba božja, kojom su prigodom gosp. nadrabini dr. Hosea Jacobi i prof. dr. Gavro Schwarz svojim propovijedima razložili znamenovanje osnutka Saveza jevrejskih općina i današnjega kongresa. Iza službe božje posli su delegati, te brojno općinstvo u sabornicu, gdje su se održala vijećanja. Sve je napeto iščekivalo otvorenje kongresa.

Ministra vjere i kraljevskog namjesnika, koji su službenim poslom bili zapriječeni, da osobno prisustvuju kongresu, zastupao je povjerenik za prosvjetu i vjere dr. T. Alaupović. Osim toga vidjeli smo referenta za bogoštovlje g. banskog savjetnika Ivana Z. Galieća, povjerenika za grad Zagreb g. banskog savjetnika R. Petrika seniora hrvatskog evangeličkog seniorata, zagrebačkog evangeličkog župnika Poppa predsjednika srpsko-pravoslavno crkvene općine g. dra. Paju Teodorovića, banskog savjetnika Salavarija, te zastupnika armije potpukovnika Djurića. Galerije bile su dupkom napunjene, a i u novinarskoj loži vidjeli smo zastupnike židovske i nežidovske štampe.

U 10 sati prije podne otvara predsjednik privremene Uprave g. dr. Hugo Spitzer (Osijek) burno pozdravljen kongres ovim govorom:

Gospodo! Šreem, punim iskrene radosti, pozdravljam Vas na ovom u istoriji Hrvatske i Slavonije toli važnom mjestu, u ovoj istorijskoj dvorani; pozdravljam Vas kao izaslanike i pouzdanike jevrejskih općina, koji ste odaslani ovamo, da u bratskoj ljubavi i slozi poradite oko promicanja interesa židovstva.

Današnjim danom započinje novi važan odsjek u povijesti jugoslavenkih Židova. Sve to, što smo kroz toliko godina željeli i otklanjali, sve to, što se zaključivalo, mijenjalo i opet ponovno redigovalo, sve to postaje danas činom. I kao što izumitelj, kada vidi nakon što svoj stroj sastavlja i rastavlja kako se kolutići okreću, kako zubići hvataju jedan u drugi, jednom riječi, da stroj funkcionira, sve to, gospodo, osjećam ja danas, kad mogu da kažem. Savez stoji na nogama. Savez može da radi i radi! Naš Savez nije proizašao iz hira pojedinca ili pojedinaca, nije plod želje, da se ustroji još jedno društvo poput onih, koji imaju svoj opstanak da zahvale misli, da se savremeni problemi dadu riješiti u debatama na sjednicama. Naš je Savez produkt žive potrebe i nije ništa izgubio, što je toliko vremena proteklo, dok smo došli u položaj, da toj želji udovoljimo.

Gospodo! Godine 1883. izdan je zakon, kojim se izriče, da nema razlike

medju gradjanima Mojsijeve vjere i kršćanima, medju Židovima i ostalim sugradjanima. Izrečena je naša emancipacija i naša ravnopravnost. Ja ne znam, gospodo, da li je u Srbiji donesen takov zakon. Ondje ga nije ni trebalo, nije trebalo naglasiti da nema razlike izmedju gradj. položaja Jevreja i ostalih gradjana. U nas je bio potreban. Na njemu su naši ocevi zidali novu eru. A što je taj zakon bio zapravo, to je poslije pokazao i dokazao, da je on imao samo da dokumentira, da mi ne ćemo da zaostanemo za duhom vremena. Zaista ovaj zakon nije nikada dobio svoje pravo znamenovanje. Sve što se i poslije radilo i stvorilo, sve je to predstavljalo neumorno zapostavljanje Židova, a to se odražavalo i u tom što su se za nas izdavale naredbe, a nitko nije pitao, da li te naredbe odgovaraju našim potrebama. Daleko bi vodilo, da vam nabrajam sve, što se od onda dogodilo. Neka je dosta to, da istaknem, da je 36 godina poslije jedan visoki dostojanstvenik, tadanji šef odjela za bogoštovlje i nastavu priznao, da zakon o ravnopravnosti kod nas još nije došao do znamenovanja. Židovi pak su i prije i poslije toga zakona ovdje u kraljevini Hrvatskoj sa narodom i sugradjanima živjeli u ljubavi i slozi. Dapače u ono doba, kad je u zapadnoj Evropi bjesnio bijes antisemitizma, do naših obala jedva su dopirali udarci toga uzburkanoga mora. Svaki, koji je bio pošten, mogao je mirno da uživa plodove svoga rada. Ali onaj, koji nije nazirao sve svoje blaženstvo u sigurnosti materijalnoga opstanka, taj je bolno osjećao udarce, kojima nas je vlada darivala. Mi smo bili nemoćni, jer nismo imali organa, koji bi nas zastupao i branio. Kadikad se i koja općina žalila, ali to je bila samo pojedina općina i nije pomoglo, jer je vlada polazila sa stajališta, da je to pojedinačno stajalište jedne jedine općine, koje može, ali ne mora da je mjerodavno.

Gospodo! Iz toga stanja rodio se naš Savez, a u tom, da se to stanje popravi i izmijeni, leži njegov zadatak Nil de nobis, sine nobis. Savez ima da bude s autoritetom jedne vlasti uređeno središte u kraljevini S. H. S. U njemu se mora koncentrirati sve, što je za Židove korisno i nužno, što se za Židove mora učiniti za promicanje njihovih interesa, a u obranu njihovih prirodnih i zakonskih prava.

Savez ne treba da bude borbeno organizacija. On mora voditi borbu u onom času, ako se naruši naš položaj u zemlji. Ali to nije glavni njegov zadatak. On ima da jača nutarnju snagu i ima da stvori institucije, da se Židovi u našoj kraljevini podignu na što viši nivo, da kao središnji atributima javne oblasti snabdjeveni organ vaskolikoga židovstva ovome pribavi i osigura znamenovanje, koje ga kao važnoga faktora javnoga i državnoga života ide, da utječe u državno zakonodavstvo i u izdavanje naredaba i propisa u koliko se dotiču židovstva i Židova.

Gospodo! Savez potegao je u svoj djelokrug i riješavanje pitanja vjerskog života Jevreja u Jugoslaviji, no kraj svega toga Savez ne će da bude i ne će nikad biti vjeroispovjedna ili bogoslužna organizacija. On će promicati sve, što je na uhar židovstvu, ali on ne će nikada i ne smije, da svojim zaključcima proizvede pritisak na slobodu savjesti, na vjersko uvjerenje svojih članova. Kad su osnivači Saveza nakon dugih i teških borbi odlučili se, da uvrste u statut naredjenje tačke osme §-a 2., oni su imali u vidu u prvom redu organizaciju vjeronauke, a uz to i nastojanje oko izjednačenja, oko jednoobrazovanosti onakovih pitanja vjerskog života Jevreja, koja utječu na njihov ravnopravni položaj, u njihove pravne odnose uopće, ali nikako nisu mislili na to, da će se Savez kao takav baviti pitanjem bogoslužja ili obreda. Ta pitanja neka si i dalje riješavaju u općinama onako, kako to njihov smjer ili bar smjer njihove većine — bez povrede duševne savjesti manjine zahtjeva. Ali ni pitanja, koja po onome, što sam sada razložio, spadaju u djelokrug Saveza, ne će on rješavati brutalnom snagom glasova većine svojih članova, i o njima pripadati će prva i — bar ja to tako shvaćam — odlučna riječ članovima glavnog odbora iz staleža rabina, koji su po svom zvanju, po svojoj stručnoj spremi i naobrazbi pozvani, da svoje mišljenje potkrijepe snagom autoriteta, koji lajicima manjka. Dakako gospoda rabini morati će medju sobom i u svojim mnijenjima da prihvate načelo majoriteta i da se njemu pokore, pa da napuste dosadanje stajalište, da je svaki rabin za svoje službeno područje neogračeni suveren u vjerskim pitanjima. Razumije, se da medju ova pitanja spada i ispitivanje kvalifikacije rabina, vjeroučitelja i inih vjerskih organa, a kad je rješavanje tih predmeta povučeno u djelokrug glavnog odbora, bila je predlagačima u vidu želja, da se svi funkcionari našega vjerskoga života podignu na viši nivo, što će se jamačno polučiti, ako se njihova kvalifikacija strožije ispita, no što se to do sada činilo.

To je shvatanje bilo glavnim razlogom, s kojega većina medju osnivačima nije popustila nastojanju rabinofoba, da se rabini isključe iz saradnje u Savezu. No ne ćemo to, mi mnijemo, da se Savez ne smije odreći te saradnje, jer ona tvori sastavni dio službenih dužnosti naših rabina.

Savez ne će i ne smije da vlada nad općinama. On ima da služi, a ne možda da dira u autonomiju općina. On ima da ih jača, da ih potpomaže, ima da djeluje u tom pravcu, da ih savjetuje, ako im vlastita snaga ne dosiže, da sve provedu, što bi morale. Dakako, svako podvrgavanje pojedinca ili pojedinih organizacija pod vodstvo veće organizacije sadržaje u sebi odricanje od jednoga dijela vlastite autonomije, no to odricanje nije na uštrb, već nasuprot u korist one manje organizacije, jer ona u jednu ruku pridržaje dovoljno svoje

slobode, ali u drugu ruku dobiva snažnu zaštitu i potporu veće organizacije, pod čije se okrilje dala. Pa kako Savez i njegovo znamenovanje, mogućnost da uspješno radi, počiva na saradji svih pojedinih općina, od kojih je sastavljen, ne može se u onim odredbama statuta, koje su nailazile na veći otpor, nazrijeti pogibelj, da će Savez krnjiti ili čak oduzeti općinama autonomiju.

Dopustite, da se dotaknem još jedne struje, koje se mnogi boje, cionističke struje. Boje je se, jer drže, da će se u našu organizaciju unijeti politika. Savez nije politička organizacija. Savez ne tjera politiku u običnom smislu riječi. On ne smije nijednom članu da odredi, kojoj će se političkoj partiji da pridruži. Ali ako je javnopravni položaj Židova ugrožen, postaje on politikum, pa Savez ako svoju zadaću zdužno shvaća, mora u tom slučaju tjerati politiku. Isto će tako morati ustati, ako se ponove događaji prošle godine. Nitko ne može da taj, da je cionizam oživio židovski život, da ga budi iz indiferentizma, koji je zavladao u našim redovima, da diže ponos, samosvijest i vjeru među Židovima, kako istrebljuje duh apatičnosti, koji je bio za nas pogibeljniji od svih napadaja iz vana. Gospodo, pa da cionizam nije ništa načino, da je stvorio samo antitezu između vjerskoga i nacionalnoga židovstva, već to bi bilo mnogo! (Burno odobravanje).

Gospodo, ja u svoje ime, kao osvjeđeni cionista i nacionalan Židov i kao predsjednik cionističke organizacije za Jugoslaviju mogu da izjavim, da svojim ulazom u Savez ne namjeravam da unosim ono, što nas od ostale naše braće odvaja i dijeli. Mi hoćemo da u Savezu imademo tijelo za sporazuman rad u interesu cjelokupnoga židovstva. Savez je velika sinagoga, bez hatfila, pa tako u njemu mora biti mjesta za sve struje. Jedan uslov mora da bude zajednički, moramo da budemo Židovi! Ne Židovi samo po unosu u židovsku matricu ili u kojoj prinosnoj listini židovske općine, nego svjesni Židov krepke šije i prožeti ponosom na našu povijest, koja nas uzgaja u trijeznosti, vjernosti i požrtvornosti za kralja i domovinu! (Burno odobravanje).

Gospodo, ja sam Vam evo u krupnim potezima i s pozitivne i s negativne strane ocrtao oblik, koji je dojakošnjim radom odredjen. Do vas je, da u taj oblik ulijete duh, da mu dadete životnu snagu, da ga oplemenite i upotpunite.

Nijedan statut nije nepromjenljiv. Mi smo Vam ga predali, kako smo držali, da je najprikladniji. Ako se tokom vremena pokaže, da ne odgovara, promijenite ga. Ali ne dirajte u njegovo kardinalno načelo, da mora biti i da ostane središnji organ cjelokupnoga židovstva Jugoslavije!

Gospodo, i ako početak toga Saveza i siže daleko unazad, ipak kristaliziranje naših želja i mogućnost, da im se udovolji pada u isto doba, kada su plemena naše kraljevine i svi stanovnici jugoslavenskih zemalja bez razlike narodnosti i vjeroispovijesti mogli da oduševljeno pozdrave ujedinjenje i stvara-

nje države Srba, Hrvata i Slovenaca. No ne samo vremenski, već i stvarno u sretan čas, jer ne samo što se i krug naš znatno proširio, ojačala je njegova podloga, a nov i svjež duh, koji je došao iz novih krajeva, urodio je danas željenim ciljem, ostvarenjem Saveza.

Nama Židovima nalaže taj fakat, osobitu dužnost harnosti i držim, da joj ne možemo dati dostojniji izraz nego da se u ovome svečanom času u ovoj dvorani, u kojoj je pred tri godine deklarirano naše oslobođenje i ujedinjenje, iz nova dademo zavjerenje naše nepokolebive vjernosti i odanosti spram kralja i domovine, svečano obećanje, da ćemo sve svoje snage posvetiti dobrobiti njezinoj i da ćemo — kako budemo mogli — podupirati pozvane činbenike u poštenom njihovom radu.

Složite se gospodo sa mnom u pokliku: da Bog poživi na mnogaja ljeta do skrajnje granice ljudskoga vijeka Njegovo Veličanstvo, našega viteškoga Kralja Aleksandra!, Dao mu Bog zdravlje i snagu, da uzmogne izvršiti svoje plemenite ciljeve (Svi u dvorani ustaju i kliču: Živio!) Živjela Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca, ojačala i prebrodila sve pogibelji, bila blagoslovljena trajnim mirom, da se uzmogne dovinuti do najvišega stepena kulturnoga i materijalnoga blagostanja (Dugo klicanje Živjela!)

Gospodo! Pod tim auspicijama objavljujem, da je prva redovita skupština Saveza Jevrejskih vjeroispovijednih općina u kraljevini S. H. S. otvorena i želim Vašem radu najbolji uspjeh! (Delegati kliču Živio predsjednik!)

Iza burnog klicanja uzeo je riječ g. povjerenik za prosvjetu i vjere dr. Tugomir Alaupović, te je kongres pozdravio ovim govorom:

Poštovana gospodo! Ugodna mi je dužnost, da ovaj današnji Vaš prvi kongres u ime gospodina ministra vera, dra. Jovanovića, najsrdačnije pozdravim. Gospodin ministar žali, da mu poslovi nijesu dopustili da dodje, pa da Vas lično pozdravi. Čast mi je pozdraviti Vas i u ime gospodina namjesnika, koji službeno zapriječen nije mogao da prisustvuje danu, gdje se Jevreji naše kraljevine vežu u jednu zajednicu, da jačaju svoje redove, jer jačanje njihovo, kao jedne jake jedinice u našoj kraljevini, jest jačanje cjelokupne naše domovine.

Gospodo! Naš jugoslavenski narod bio je oduvijek prostrana i široka sreća za sve svoje sugrađane. Treba samo da se sjetite, kako su Jevreji u nas u Bosni i Hercegovini dijelili s nama sve nevolje i sve jade, sve crne i teške dane naše prošlosti. Poznato Vam je i to, kako su Vaša braća u Srbiji uživala potpunu ravnopravnost, kako su voljeli svoju domovinu, kako su žrtvovala blago i život svoj za dobrobit našega kraljevstva. Ja sam potpuno uvjeren, da ćete Vi, koji imadete u dalekoj istoriji svojoj tako svijetle, tako sjajne tradicije, Vi, koji ste čovječanstvu dali najdublje proroke, koji ste dali tako visoke mislioce. Vi, kojima su djedovi toliko vjere u duši svojoj nosili, da su putujući kroz pustinju u obećanu zem-

lju mogli iz tvrdoga kamena da izbiju vodu, ja sam uvjeren, a i svi mi, da ćete Vi, koji ste se u ernoj prošlosti evropskoj toliko namučili, a opet ste ostali čvrsti i svijest Vaša nepokolebiva, da ćete Vi i u našoj ujedinjenoj i oslobođenoj domovini pridonijeti sve svoje sile za njenu dobrobit i napredak. I to ne samo za političko konsolidovanje naše mlade države, nego da ćete Vi, koji ste svjetskoj kulturi dali toliko odličnih lica, da ćete srcem i dušom poduprijeti sve nastojanje našega naroda, da ćete mu pomoći, da i on dodje u prosvjetljeno kolo Zapada, a u sretnoj i blagoslovenoj zemlji bit ćete i Vi sretni i zadovoljni. Ustav naš, koji je osnovan na najširim demokratskim temeljima, predviđa potpunu ravnopravnost svih vjeroispovijesti i kaže, da se svaki može u svojoj vjeri da razvije, kako nalazi da je najbolje, kako je to njemu najpotrebije. U nas nema vlade nasilja, u nas nema vlade jačega, u nas neka vladaju oni, koji su po duhu najpametniji, a po sreću najviši. Pozdravljam Vas, pa kako smo se mi, tri plemena oslobodili, tako ćete se i Vi, koji ste razasuti po cijelom svijetu, koji ste rastrgani pod različitim zakonima. I vi se vežete u jaku i čvrstu vezu na dobro i sreću Vašu. Ja sam uvjeren, da neće biti nikoga, koji nastojanje Vaše ne će poduprijeti. Iako nismo jedne narodnosti i vjere, a ono su nam jednaka prava i jednake su nam dužnosti. Ja sam uvjeren, da ćete Vi svi, kao lojalni i odani državljani, kako se to vidjelo iz plamenih riječi gospodina predsjednika, da ćete Vi sa svoje strane učiniti sve, da i mi ove prve teške dane našega ujedinjenja što lakše prebrodimo, da onda i mi, koji smo putovali po pustinji ne četrdeset, nego mnogo stotina godina, dodjemo u obećanu zemlju. Mi ne ćemo sile, mi hoćemo samo ono, što je naše po Bogu i pravdi, mi hoćemo da razvijemo sve svoje prirodne i intelektualne sile, da i mi udjemo u prosvjetljeno kolo najboljih i najkulturnijih evropskih naroda. U slobodi mora da razvijemo sve svoje umne sile, pa ako nam u životu nije bilo lako, uvjereni smo, da će zato biti lako djeci i unučadi našoj, koja će uživati plodove našega rada.

Još jednom Vas najsrdačnije pozdravljam i želim Vam najbolji uspjeh. (Burno i dugotrajno odobravanje, koje se sveudilj ponavlja.)

Filip Popp, senior hrv. evangeličkog seniorata i župnik evang. crkvene općine u Zagrebu pozdravio je kratkim srdačnim riječima kongres, želeći, neka se ispune riječi psalma: pde elohim et jisrael mi kol carotav. Neka gospodin Bog spasi Izrael od svake nevolje i svake zapreke. Neka mu omogući razvitak i uspjeh gradnje jevrejskoga doma, a ogranak židovskoga naroda u kraljevini S. H. S. neka živi sretno i zadovoljno. Neka se obistini i ono, što je Gospod Bog rekao Abrahamu: Neka budu blagoslovljeni Tvoji nasljednici. Konačno želi uspješan rad kongresu.

Predsjedatelj predlaže, da se odašalju brzojavni pozdravi Njegovom Veličanstvu Kralju Aleksandru, Ministru predsjedniku i ministru vera. Iza toga čitani su pismeni pozdravi, od nadbis-

kupa dra. Bauera, župnika sv. Marka Ritiga, od Saveza cionista Jugoslavije, Saveza židovskih omladinskih udruženja, akademskog društva Bar Giora i mnogi drugi.

Na predlog predsjedatelja izabrani su tajnici kongresa gg.: ing. Oskar Grof, (Sarajevo), Mihael Levi, (Sarajevo), dr. Fritz Lederer, (Osijek) i dr. Alfred Singer, (Zagreb), te verifikacioni odbor, u koji ulaze gg.: Fridrich Pops (Beograd).

Nakon pauze izvješćuje dr. Pops, (Beograd), da je 86 mandata verificirano. Iza toga ovjerovljuje kongres zapisnik prošloga kongresa, a zatim u ime privremene Uprave čita David Hohner (Beograd) izvještaj o dosadašnjem radu, iz kojega donosimo ovo: Privremena Uprava primila je od prošlog kongresa dva zadatka, da dovrši izradbu projekta pravila Saveza i da odmah nakon potvrde Pravila po ministarstvu vjera sazove kongres jevrejskih općina. No sticaj prilika je htio, da je privremena Uprava Saveza bila mnogo dužeg vijeka, no što su mislili učesnici prvog kongresa, te da je stoga toj Upravi pao u dio zadatak, da otpravlja i mnoge poslove Saveza, koji su se ticali jevrejstva, pa je time privremena Uprava postala predstavnik Jevreja ove kraljevine i prije potvrde pravila. Glavna je briga privremene Uprave bila izradba pravila, koja su odaslata svim bogoštovnim općinama, te za maljskim vladama, da se o njima izvave. Valjalo je tu savladati mnoge neprilike i poteškoće, dok su se u sklad doveli statuti sa postojećim zemaljskim zakonima raznih krajeva naše kraljevine, te su i pravila po ministarstvu donekle izmjenjena povrćena aktom od 25. augusta 1921.

Zbog velikog perioda, koji je protekao od povjerenog mandata do potvrde pravila privremena je Uprava bila prinudjena, da obavi cijeli niz posala. Ona je osjetila cijelu težinu tereta za takav rad, koji je upravi stavlja samo dužnosti i terete, a nije joj pružao nikakove pomoći za rad. Sam kancelarijski rad zahtjevao je bužet, a ovaj nije mogao postojati bez prihoda. Te prilike prinudile su Upravu Saveza, da skrene pažnju ministarstva vjera, da Uprava Saveza nije više u mogućnosti da otpravlja redovne poslove, ako se pravila Saveza nemogu potvrditi. No privremena Uprava nastavila je svoj rad, ma da još nije imala budžeta. Naročito je htjela da pripravi materijal za buduću kongres, pa se u tu svrhu obratila na sve bogoštovne općine, da pošalju podatke, koji bi služili za sastav statistike Jevreja u Jugoslaviji. Nažalost nije većina općina reagirala na taj poziv, tako, da do danas nemamo statistike. Privremena Uprava morala je ali često da kod vlade intervenira bilo za pojedine općine; bilo za pojedince ili za Jevreje cijelih pokrajina naročito kad su u nekim krajevima našeg kraljevstva započeli izgoni u masama. U svim tim slučajevima je privremena Uprava svim svojim autoritetom lično i pismeno preduzela sve potrebne mjere, da stane na put nepravednom i ne-

opravdanom izgonu mirnog jevrejskog elementa, koji je provadjan pod raznim izgovorima i pretektsima na najapsurdniji način. Ali i ministarstvo obratilo se u mnogim važnim pitanjima na privremenu Upravu Saveza i izdalo time, ma da još pravila nisu bila potvrđena, Savez zastupnikom svega jevrejstva. U izvještaju se opširno nabraja sve što je privremena uprava poduzela, a naročito, da je glasala u konferenciji predstavnika svih vjeroispovijesti svoja dva delegata, te da je predala u toj stvari memorandum komisiji.

Privremena Uprava starala se je, da stvori novčane izvore za rad Saveza putem dobrovoljnih priloga, te su obrazovani ovi fondovi: 1. za dom Saveza (i azil), 2. za seminar i bolnice, 3. za biblioteku, 4. za pomoć općinama i sirotinji, 5. za penzioni fond činovnika. Konačno moli razriješnicu za privremenu upravu.

Otvara se debata o izvještaju privremene Uprave, te kao prvi uzima riječ ing. Oskar Grof (Sarajevo), koji se čudi, da privremena Uprava nije potvrdu pravila ishodila u kraćem roku, premda je min. vjera bio našoj stvari jako naklon. Prigovara nada je, da do danas još nije izradjena statistika. Konačno predlaže, da se privremenoj Upravi podijeli apsolutorij.

Dr. Hugo Kon, (Zagreb) prigovara protiv imenovanja eksperta, poglavito, jer nije uzet nijedan ekspert s ove strane tim više, što je u našim krajevima bilo već zakona o uredjenju interkonfesionalnih odnošaja i da uzmognemo i mi zauzeti stajalište, te predlaže, da se memorandum, koji je podnesen ministarstvu pripošlje svim općinama na mnijenje.

Reflektirajući na izvode pojedinih govornika ističe referent dr. Pops, da Uprava nije skrivila, što pravila nisu prije potvrđena. Mnogo je stvar zatezalo, što je vlada poslala pojedinim provincijalnim vladama statut na mnijenje i ocjenu. Žali, što do danas nije uspjelo sastaviti statistiku cijeloga jevrejstva naše kraljevine, no krivica leži na pojedinim općinama, koje se nisu odazvale pozivu Uprave. Glede imenovanja eksperta ističe, da privremena Uprava nije uslijed kratkoće vremena mogla, da se stavi u sporazum s drugim općinama, pa je bila prinudjena, da ovako postupa. Prihvaća sa svoje strane predlog dra. Kona i moli kongres, da taj predlog usvoji. Kongres prima predlog dra. Kona i podijeljuje apsolutorij privremenoj Upravi.

Nakon toga izvještava blagajnik privremene Uprave g. Šemajo de Majo (Beograd) o rashodu privremene Uprave i moli da kongres ove izdatke odobri.

Dr. Pops predlaže poslovnik Saveza jevrejskih vjeroispovijednih općina za kongres, te je isti nakon svestrane debate primijen u ovoj formi:

§ 1. Kongres Saveza Vjeroispovijednih općina saziva se prema čl. 18. Pravila.

§ 2. Kongresu predsjedava predsjednik Uprave Saveza, ako je ovaj zapriječen, jedan od potpredsjednika.

§ 3. Predsjednik kongresa otvara kongres, rukuje sjednicom, stara se da se odredbe Pravila Saveza i ovog poslovnika tačno izvršuju i da se za vrijeme sjednice održi red.

§ 4. Sjednice su javne.

§ 5. Za vođenje zapisnika predlaže predsjednik pored sekretara još i dva ili više privremenih sekretara iz reda poslanika.

§ 6. U zapisnik se unose: predmeti o kojima je rješavano, način rješavanja,

tok debate, način glasanja, broj glasova, kao i svi predmeti, za koje kongres riješi, da udju u zapisnik.

§ 7. Na predlog predsjednika bira kongres, prema čl. 24. Pravila dva ovjerača zapisnika.

§ 8. Po otvorenju kongresa predaju izaslanici predsjedniku svoja punomoćja, a zatim se iz njihovog reda biraju tri ovjerača mandata. Ovjerače predlaže kongresu predsjedavajući, a kongres ih bira.

§ 9. Po izvršenoj ovjeri mandata i pročitavanja rezultata ovjere, kao i imena izaslanika sa urednim punomoćjima, kongres prelazi na raspravu dnevnog reda.

§ 10. Dnevni red se uzima u pretres tačku po tačku, po već spremljenom dnevnom redu, doznačenom općinama. Izvan dnevnoga reda mogu se staviti prešni predlozi. Za podnešenje prešnog predloga potrebni su potpisi 20 delegata. Poslije obrazloženja prešnosti, glasa se o prešnosti. Ako se prizna prešnost prelazi se na raspravljanje dotičnih predloga i glasanja o njima.

§ 11. Primjedbe na zapisnik prošloga kongresa čine se neposredno po čitanju istog, a ako kongres nadje, da su umjesne, ispravlja se zapisnik.

§ 12. Pravo govora i riješavanja na kongresu imaju samo izaslanici, kojima su mandati osnaženi i članovi Glavnog Odbora.

§ 13. Predsjednik daje riječ po redu prijave. Ocena o tom redu pripada predsjedniku. O jednoj tački može govornik govoriti samo jedan put. Svaki prijavljeni govornik ima pravo da zamjeni svoj red sa svakim za njim slijedećim.

§ 14. Izuzetno može jedan govornik kod riješavanja o jednoj tački i dva put radi ispravke ili objašnjenja svojih navoda i to po svršetku govora onoga, koji je izazvao tu ispravku. Ali ako predsjednik nalazi, da objašnjenje nije potrebno, možu mu uskratiti riječ. Izuzetno se može tražiti riječ poslovníku.

§ 15. Ako predsjednik opazi, da govornik ne govori o predmetu, da odugovlači diskusiju ili da samo ponavlja ono, što je već jednom kazano, on ga može opomenuti, a i uskratiti mu dati riječ.

§ 16. Ako koji izaslanik govori preko reda, te govori li i ako mu nije data riječ, kao i kad se ponaša nedolično na kongresu, predsjednik ga može opomenuti, a u krajnjem slučaju može kongres na predlog predsjednika isključiti ga s te sjednice. O isključenju glasa se bez debate.

§ 17. Za prijem jedne tačke dnevnog reda glasat će se predhodno u načelu o cijelom predmetu, a zatim posebno o svakom članu, ako predlog sadrži više članova.

§ 18. Glasa se aklamacijom. Ako se tko protivi onda pojedinačno, ako to zatraži 20 delegata mora se obaviti pomenično glasanje. Za sve tačke dnevnoga reda ako nije naročito drugačije predvidjeno, glasa se javno, a za izbor nove uprave tajno.

§ 19. Za prijem predloga potrebna je većina prisutnih glasova, a pri jednakoj podjelbi odlučuje glas predsjednika.

§ 20. Za glasanje o preinačivanju statuta, potrebna je većina od dvije trećine prisutnih glasova (čl. 25. Pravila).

§ 21. Nova Uprava konstituise se i prima dužnost od stare, odnosno privremene Uprave po zaključku rada kongresa, na kome je Uprava izabrana.

§ 22. Ovaj poslovnik stupa na snagu kad ga kongres primi, a mijenja se riješenjem kongresa, kod apsolutne većine glasova.

Predsjednik proglašava, da je poslovnik primljen.

Dr. Reiner predlaže odloženje tačke prihvata poslovnika upravnih organa Saveza, jer to imade u smislu § 13. statuta odrediti izvršni odbor. (Prima se.) Dr. Pops predlaže predračun za trogodišnju periodu 1922.-1925. u obrazloženju veli:

Privremena Uprava Saveza prilikom sastava ovog predračuna nije htjela da vezuje stalnu upravu Saveza nikakvim zadacima, koji bi povlačili za sobom materijalne žrtve, te je s toga i proračun sastavila na bazi, da Savez za ispunjavanje svojih redovnih funkcija mora imati zadovoljene osnovne potrebe svoje, a te su: stan, šef kancelarije i osoblje, kao i kancelarijski materijal. Ovim osnovnim potrebama dodata je samo pozicija za nepredvidjene izdatke.

Prema tome budžet godišnjih izdataka sastavljen je s obzirom na današnje cene i skupoću ovako:

	Dinara
Stan po Dinara 2000 mesečno	24.000.—
Šef kancelarije à Dinara 3000 mjesečno	36.000.—
Osoblje kancelarije à Dinara 2000 mesečno	24.000.—
Kancelarijski materijal	6.000.—
Nepredvidjeni izdaci	10.000.—
Svega	100.000.—

Opravdanje za pojedine pozicije nije naročito potrebno. Stan sa tri sobe i uzgrednostima ne može se danas dobiti ispod 2000 Dinara mesečno u Beogradu, jer se dobija samo u novim zgradama.

Šef kancelarije ima da je ličnost fakultetske spreme, na kome će počivati sav posao Saveza. Savez je tek u početku organizacije, te će imati pune ruke posla. On će imati da svršava svu korespondenciju sa opštinama i državnim vlastima. Za to se mora imati prvoklasan radnik. Pored toga se i kod njega ima misliti na veliku skupoću, a živeti u Beogradu dobar činovnik ne može ispod 2--3000 dinara mesečno. Zavisiti od toga, da li je sa ili bez porodice.

Kao pomoćno osoblje zamišlja se za sada samo jedna daktilografkinja i jedan poslužitelj. Budžet od 2000 dinara mesečno nije veliki za dve osobe.

Isto tako je i sa kancelarijskim materijalom, naročito kad se uzme u vid, da Savez ima tek da pripremi sve potrebne štampane formulare i materijal, a sva akta Ministarstva Vera ima da dostavlja svima opštinama, dakle u preko 100 primeraka.

Za pokriće ovog budžeta izdataka potreban je prihod od 100.000 dinara. Godišnji ulog od Dinara 2 od svake poreske glave, predviđen još 1919. godine, nije dovoljan za dobavu gornje

sume. Onaj ulog odgovarao je prilikama iz 1919. godine. Pretpostavljajući (jer tačnih podataka još nemamo), da ima oko 20.000 por. glava-prinosnika u svima opštinama skupa, Privremena Uprava je predložila povišenje godišnjeg uloga od Dinara 2 na Dinara 5 od svake poreske glave. Na taj način bi se verovatno došlo do tražene sume prihoda od Dinara 100.000 godišnje.

Sa ovih razloga privremena uprava predlaže kongresu ovaj proračun budžeta za trogodišnju periodu 1922. do 1925.:

Prihodi:	
	Dinara
Od godišnjeg uloga sviju opština	100.000.—
	<u>100.000.—</u>
Rashodi:	
	Dinara
Za stan i kancelarije	24.000.—
Za šefa kancelarije	36.000.—
Za osoblje	23.000.—
Za kancel. materijal	6.000.—
Za nepredvidjene izdatke	10.000.—
	<u>100.000.—</u>

Kako prema Pravilima Saveza opštine imaju da polože Savezu na ime osnovnog uloga u ovoj godini po Dinara 2 od poreskog prinosnika i po Dinara 2 na ime godišnjeg uloga za 1921. god. od poreskog prinosnika, koje sume od prilike mogu izneti oko 90.000 Dinara, privremena Uprava Saveza predlaže, da se Uprava Saveza ovlasti, da od ovog iznosa upotrebi potrebnu sumu za kupovinu nameštaja za kancelariju Saveza.

Privremena Uprava Saveza moli kongres, da ovaj predlog proračuna izvoli primiti i odobriti.

U debati uzima kao prvi riječ dr. S. Pinto (Sarajevo) koji drži, da bi valjalo izabrati jedan odbor, koji će da prouči budžet i potrebe Saveza, te za slučaj potrebe naći nova vrela prihoda, za pokriće svih potreba.

Dr. Licht (Zagreb) u odlučem govoru prikazuje važnost židovske škole, te jevrejskog kao živog jezika, a zatim predlaže ove rezolucije:

Prvi kongres Saveza vjeroispovjednih općina u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca imajući u vidu svrhu i cilj Saveza: očuvanje i procvat jevrejstva u našoj Kraljevini, spoznaje da se ovo dvoje može trajno obezbijediti jedino konstruktivnim radom Saveza, prije svega vaspitanje jevrejskoga djeteta u istinski jevrejskom duhu.

Spoznavajući ujedno, da sadanje jevrejske osnovne škole ni po nastavi ni po nastavničkom podmlatku, ni po broju ne mogu da zadovolje tome zadatku u dovoljnoj mjeri, a opće državne škole nikako. Kongres zaključuje:

I. Da stavi u dužnost odboru izbor zasebne komisije, sastavljene od jevrejski i moderno pedagoški kvalifikovanih lica, koja će da izradi osnovu jevrejske vjerske, istorijske i kulturne nastave za osnovne i srednje škole, jednoobrazne za jevrejsku školsku mladež cijele države. Toj će komisiji biti dužnost, da sa odobrenjem Odbora Saveza da u izradbu udžbenike, koji će saopštavati

mladeži vjerske, etiske zasade u duhu agadičkom, a istoriju i literaturu s osjećajem, koja ima da iz njih prožima mladež, da je u tim udžbenicima živa nikad ne obamrla kultura i istorija jevrejstva. Odboru će biti dužnost, da nastane na tome, da državna prosvjetna vlast te udžbenike aprokira i izda.

2. Da stavi u dužnost odboru, dok god Savez ne bude u stanju, te bilo sam osnuje, bilo državnu vlast sklone na osnutak jednog jevrejskog pedagoškog seminara u našoj kraljevini, da stipendira jevrejske mladiće, kako bi se u centrima jevrejskog života i znanosti vaspitavali na istinski jevrejske nastavnike s potpunim znanjem živoga jevrejskoga jezika i da dade poticaj jevrejskim općinama, e bi i one to isto iz svojih sredstava činile.

3. Da potiče općine, kojima to finansijska sredstva i broj djece dopuštaju, na osnivanje osnovnih škola i jevrejskih dječjih vrtova; jednovremeno da od države traži, te bi ona shodno postulatu zaštite nacijskih i vjerskih manjina osnivala jevrejske osnovne i srednje škole, gdje god to broj jevrejske djece iziskuje.

II. Kongres spoznaje važnost i potrebu, da mladež nauči živi jevrejski jezik, kako bi religijske, kulturne i duševne tvorevine jevrejstva potpuno razumijevala i prodrle u njihovu dušu, pa toga radi zaključuje:

4. Da stavi u dužnost Odboru, te bi se u okviru jevrejske nastave, a načinom prikazanim u točki trećoj, dalo mjestu učenju jevrejskog živog jezika tako, da mladež zaista postigne njegovo znanje.

5. Gdje god jevrejskih osnovnih škola nema, odnosno gdje potpune jevrejske nastave u okviru same nastave ne može da bude, da stavi na srce općinama osnivanje slobodnih tečajeva za jevrejski jezik za mladež o obaveznom trošku općina.

III. Ovlašćuje se odbor, da, dok god nema budžetnog pokrića za troškove oko rada po gornjim tačkama, a i docnije pored budžetnog pokrića namakne fondove za te troškove dragovoljnim prilozima.

IV. Kongres preporuča svim općinama, da u interesu jednoobraznosti jevrejskoga izgovora u nastavi i bogoslužju postupice uvadjaju sefardski izgovor.

Dr. Herzog (Zemun) osvrće se na prigovore, da je cijeli budžet za administraciju, a za izvedenje konstruktivnih zadataka treba velikih sredstava, koja se moraju tek namaknuti. Općina Zemun stavila je pismeni predlog glede povišenja uloga od 5 na 10 Dinara, koji najtoplije zagovara.

Hugo Deutsch (Subotica) drži, da ulog ne bi trebalo plaćati obzirom na porezne glave pojedinih općina, već nekim procentom od budžeta. Šemajo Demajo (Beograd) govori o budžetnim stavkama glede administracije, te isti će, da one ne samo da nisu previsoke, već bi se prije moglo kazati, da su kraj današnjih prilika preniske. Vrlo žali, da nije mogao naći vrela za pokriće izdataka za konstruktivne svrhe.

II. dan.

Srijeda, 23. novembra 1921.

U 9.30 sati prije podne proglašuje predsjednik dr. H. Spitzer, da se vijećanje kongresa nastavlja.

U daljnjoj debati o budžetu, predloženom po privremenoj upravi Saveza, govori g. Rausnitz (Subotica), čija hebrejska izvadjanja upotpunjuje g. Herman Deutsch, koji naglašava, da se neke odredbe statuta, koje se odnose na vjerska pitanja preinače tako, da mogu pružati ortodoksima punu garanciju za samostalno rješavanje vjersko-obrednih pitanja.

Mihael Levi uvažava poteškoće, koje su nalagale privremenoj Upravi opreznost pri sastavljanju budžeta, ali taj predračun, u kome ima da bude označen program rada nove uprave, ne pruža ovoj nikakove mogućnosti za izvršavanje stvarnih zadataka Saveza općina. Daleki su ciljevi, kojima težimo, a mi im se ne ćemo približiti obilježanjem i odgađanjem svojih velikih zadaća. Bio bi nezdrav pojava, kad bi se mi lecnuili pred teškim problemima, koje ima a riješi naš Savez. Da bi se moglo početi udovoljavati hitnim potrebama, koje su dale povoda osnutku Saveza općina, mora ovaj da pristupi radu onom smjelosti, koja odgovara dalekosežnosti njegovih uzvišenih ciljeva. Sve ono, što će se u prve tri godine iza ovoga kongresa moći velikim trudom, požrtvovnošću i samoprijegom izvršiti, bit će svakako samo početak početaka. Nije moguće preko noći osigurati zdrav razvitak i pun život jednoga organizma, koji — rastrgan uslijed dosadašnjih okolnosti — trpi od mnogih nedostataka. Ali se mora odmah početi bez oklijevanja. Zato je potrebno, da se ovaj kongres podrobnije pozabavi pitanjima, koja zasijecaju u buduću život i rad našega Saveza. Ja ću biti slobodan, da i sa svoga gledišta svratim pažnju poštovanoga zbora na važne zadatke nove Uprave na polju školstva. Škola je unutar naših općina bez sumnje ona ustanova, koja iziskuje najhitniju reformu. Urediti dobru židovsku školu znači obezbijediti normalan razvitak i židovski život u našim općinama. Ne budemo li mi znali da osiguramo podmlatku dobro židovsko vaspitanje, biti će sva naša naprezanja na raznim poljima općinske djelatnosti jalova i bezuspješna. Stoga će biti dužnost nove Uprave, da prije svega ishodi stvaranje zakonske podloge za otvaranje židovskih autonomnih škola, koje mi bezuvjetno trebamo. Sad će to svakako biti malo poteško, jer je propuštena prilika, da se pitanje autonomnoga školstva zakonski uredi nama u prilog, kada se u ustavotvornoj skupštini pretresao 16. član ustava. No budemo li mi znali zastupati svoja prava kod nadežnih faktora, sigurno ćemo naići na razumijevanje, pa se ne će nama Židovima, koji nemamo i ne možemo imati nikakvih centrifugalnih težnja, uskratiti ono, što se daje na pr. Mađarima. Narod, koji je ovjekovječio u istoriji svoje ime besprimjerom žilavosti odupirući se pritisku i nasilju, ne će nama Židovima uskratiti pravo i mogućnost da gajimo svoje osebine. Školska politika nove Uprave Saveza prema vani morat će da ide za tim, da nam se čim prije zakonski osnaži naše prirodno pravo na autonomno školstvo. To je preduvjet za nesmetan razvitak židovske škole. No ta škola nije dosta da bude autonomna, ona mora biti u punom smislu dobra židovska škola. Sad dolazimo do zadataka, koje stavlja pred nas samo pitanje školstva, do zadataka, koji su mnogo važniji i teži, nego zahtjevi, koje mi stavljamo vanjskim faktorima. Ja ću u kratkim izvodima da označim smjernice za naš unutarnji rad na polju školstva. Bit će zadaća nove Uprave, da sve ono što će da dodje do izražaja na ovome kongresu, kao želja predstavnika naših općina, pobere i upotpuni prema potrebama, prilikama i mogućnostima, pa da nastoji da od naših današnjih nesavremenih bezobličnih škola i hedera stvori jednu zdravu jedinstvenu organsku cjelinu. Da se taj cilj postigne, bit će potrebno ovo troje: jedinstvena obligatna nastavna osnova za židovsko vaspitanje u osnovnim i srednjim školama, jednolični židovski udžbenici za čitavu Kraljevinu i kvalifikovane nastavničkih sila. I ako je o tome već bilo govora, iznijet ću ovdje još neke misli. U pogledu nastavne osnove nije suvišno ponovno naročito naglasiti kao aksijom zahtjev za

obligatnim učenjem hebrejskog kao živog jezika. Nije to nipošto partijsko cionistički zahtjev. Hebrejski jezik nije samo centar židovskog narodnog preporoda, nego ujedno i centar svekolike naše kulture prema tome i vjere. Zato će se složiti s nama i oni, koji vide u židovstvu samo vjersku zajednicu, a stalo im je do njenoga održanja. Pored hebrejskog jezika treba u nastavnom planu, da se dade dolično mjesto učenju istorije po savremenoj metodi, tako, da se podmladak upozna sa istinskim istorijskim događajima, te da se u njemu razvije razborito shvatanje istorijskog razvitka naroda. Samu vjersku obuku u užem smislu treba temeljito reformisati. Ako se hoće da sačuva u mladim dušama pristupačnost vjerskim istinama, treba vjersku obuku svesti u granice prirodnosti. Paralelno sa sastavljanjem nastavne osnove treba riješiti pitanje udžbenika. Kalamitet, koji vlada u tom pogledu, moći će se ukloniti, ako se budu uvele jednolične školske knjige u čitavoj kraljevini. Nova uprava treba da nastoji, da na zadržanoj osnovi uz učestvovanje svih općina osnuje nakladni zavod za izdavanje židovskih udžbenika i drugih židovskih knjiga. Ujedno bi ta nakladna zadruga mogla izdavati jedan židovski kulturni časopis, koji bi ujedno bio zvanični organ Saveza. Nastavničke sile su treći i nadasve važan faktor, o kome zavisi napredak našega školstva. I ovo se pitanje može suradnjom svih općina riješiti bez velikih finansijskih žrtava. Nije potrebno, da se odmah angažuje velik broj kvalifikovanih novih učitelja. Sile s kojima raspolažemo, treba svrstati u kategorije prema kvalifikacijama, pa ih onda sporazumno rasporediti tako, da što više općina dobije barem po jednoga pedagoški spremnoga učitelja. Ti bi onda učitelji imali da reorganizuju općinske škole prema novoj nastavnoj osnovi, a ujedno bi imali zadaću, da izobrazbe svoje drugove s manjom spremom. U područje školskih pitanja spada i osnutak seminara, u koji bi sve općine mogle da šalju svoje pitomce u svrhu izobrazbe za vjerske funkcionare, pomoćne rabine, vjeroučitelje, šohete itd. Taj seminar mora biti jedan i zajednički za sve općine bez obzira na sve, bilo istinske, bilo fiktivne razlike u ritusu, mentalitetu itd. Pri kraju svojih izvoda umoljava govornik kongres, da novoj Upravi sa ostalim podnescima o školstvu uputi i ovu rezoluciju:

Upravi Saveza stavlja kongres u dužnost:

1. Da čim prije izdjetstvuje zakonsko osnaženje našega prirodnog prava na autonomno školstvo;
2. da smjesta pristupi sastavljanju jedne za sve opštine obligatne nastavne osnove za židovsko vaspitanje mladeži u osnovnim i srednjim školama;
3. da se u toj nastavnoj osnovi ustanovi obligatnost učenja hebrejskog kao živog jezika i provede temeljita reforma u podučavanju istorije i vjere tako, da se u mladeži razvije razborito shvatanje istorijskog razvitka naroda i njegovih vjerskih istina;
4. da prouči i nastoji ostvariti čim prije želju, da se učestvovanjem svih općina osnuje nakladna zadruga, te da pomoću ove izda dobre židovske udžbenike, koji će odgovarati nastavnom planu;
5. da popiše sve vjeroučitelje u Kraljevini, te da ih svrsta u kategorije prema kvalifikacijama, da ih onda rasporedi u sporazumu sa općinama tako, da po mogućnosti svaka žid. škola dobije po 1 ili više pedagoški kvalifikovanih nastavnih sila;
6. da u jednom židovskom centru otvori vjerski zavod, u koji će sve općine moći da šalju svoje pitomce u svrhu, da se izobrazbe za vjerske funkcionare: pomoćne rabine, vjeroučitelje, hazane, šohete, moele itd. Troškovi za održavanje toga zavoda podmiriti će se ili subvencijom države ili doprinosima općina, koji će se odrediti po jednoj pravednoj proporciji.

Ing. Oskar Grof: Budžet je stvar brojaka, pa zato valja da se čuvamo velikih i lijepih riječi, te da tu debatu na skroz stvarno vodimo. Sve što mi ovdje iznosimo na željama i prijedlozima, ne smije ništa drugo da bude no putokaz za novu Upravu, koja će sav taj materijal proučiti, srediti ga i prema sredstvima, koja joj stoje na raspolaganje i izvršiti. Ali prije svega valja Savezu dati dušu njegovu, kancelariju, koja će moći raditi. Moramo primiti predloženi

budžet, kraj sviju prigovora što ga protiv njega imademo, jer on za danas predstavlja maksimum. No da se ipak mogu ostvariti konstruktivne svrhe Saveza, trebao bi Savez da izrazi želju na imućne Židove, da zavještajima i darovima omoguće izvršenje najprešnijih zahtjeva, a kasnije ćemo moći i budžetarno dovesti sve naše potrebe u ravnotežu. Čuvati se valja da operiramo s fiktivnim brojkama, jer bi to nas moglo dovesti do neugodne situacije. Na koncu stavlja ove predloge:

1. Kongres traži od svih jevrejskih vjeroispovijednih općina, da dozvole i promiču davanje pri tori za svrhe Saveza općina.

2. Kongres nalaže glavnoj upravi, da u svakoj općini imenuje svoga povjerenika, koji će od vremena do vremena prema potrebi voditi posebne sabirne akcije za Savez općina. Sa jednom većom sabirnom akcijom treba započeti odmah.

3. Kongres izražuje želju, da oni Jevreji u kraljevini, koji su u materijalnom blagostanju, većim darovima, legatima i sličnim omoguće i ubrzaju osnivanje institucija, kojim će se postizavati svrha Saveza.

Dr. Klein (Subotica) isporučuje pozdrav svoje općine, te iznosi neke opće primjedbe k budžetnom predlogu. Budžetom je preliminiran godišnji ulog od 5 dinara po poreskoj glavi. To doista nije mnogo, pa ipak je namaknuće ukupne svote, danas gdje se to unatrag traži, za mnoge općine vrlo teško. Ove svote trebalo bi namaknuti nametom na porez. Sve ovo iznosi preko volje kad pomisli na velike i uzvišene ciljeve, koje ima da ostvaruje Savez. Prelazeći na statut ističe, da ne smijemo zaboraviti nauke prošlosti, te se prije odlučiti na promjenu statuta, no da statuiramo nešto, što bi moglo u naše redove da unese razdora, neprijateljstva. Naročito se to ima uvažiti, ako se radi o pitanjima slobode savjesti i o vjersko-obrednim stvarima. Tu valja prije svega misliti na ortodoksiju. Mora da je van svake sumnje, da Savez ne će ni na koga u vjerskim pitanjima izvesti ikakav pritisak. Svaki član ovoga kongresa treba da odavde polazi sa umirenjem, da se ovdje stvara djelo, koje ide za harmonijom svega židovstva. Mnogi misle iz odveć velike susretljivosti, da valja bditi nad očuvanjem autonomije pojedinih općina. No autonomija općina je dvostruki mač. 15 do 20 članova mogu na taj način stvoriti općinu, a da ne će biti kadri da stvore nešto pozitivno. Općinama se može prepuštiti izbor funkcionara i druge administrativne odredbe. Uprava Saveza mora da ima onu veliku autonomiju, koja će Savezu dati nužni autoritet.

Dr. Urbach (Zemun) izjavljuje, da nitko ne misli podjarniti konzervativni smjer, i ako to možda nije napose u statutu istaknuto. Statuti će se vjerojatno promijeniti, pa ako ortodoksija polaže toliku vrijednost na to, da u statutima budu posebno zajamčena njezina prava, moći će se onda njezine opravdane želje uvažiti.

Dr. F. Herzog (Zemun) želi, da se osvrne na dva ovdje nabačena pitanja i to: statutarno osiguranje prava ortodoksije i pitanje uloga. Ističe, da je ova debata sasvim suvišna, jer se veli u samom statutu u §-u 2. toč. 8. in fine, da se ne smije dirati u obredne osebine pojedinih općina, pa je time osigurano i ortodoksiji, da se ne će dirati u njezine obredne propise. Ponovno zagovara pismeni predlog zemunske općine.

Dr. Hugo Spitzer izjavljuje, da je izvan svake sumnje i da je Odbor bio rukovodjen pri sastavu statuta idejom slobode savjesti, te drži, da će ova izjava moći da udovolji i našu ortodoksiju.

Dr. Lavoslav Šik (Zagreb): Ostvarenje velikih zadataka iziskuje i materijalne žrtve. Svi mi svijesni smo, da moramo preuzeti na se velike terete, da namaknemo nužna materijalna sredstva, da osiguramo rad Saveza. Odlučno prosvjeduje protiv toga, da se ta sredstva namaknu putem milostinja, šnodrovanjem kod tore, jer time samo degradiramo i diskreditiramo velike svrhe, koje želimo postići. Savez mora da namakne sredstva za sve svoje potrebe. Znamo, da će iz godine u godinu rasti te potrebe i da će sve teže biti da namaknemo ova sredstva. Od aktuelnih pitanja spominje reguliranje plaća naših vrijednih trudbenika, požrtvovnih naših činovnika, kojima moramo obezbijediti egzistenciju. Sredstva, ma koliko velika bila, mogu se uvijek namaknuti, ako nešto pozitivno uradimo.

Bude li Savez ozbiljno išao za ostvarenjem svojih ciljeva i postigne li prve uspjehe, moći ćemo pokriti sve svoje potrebe. Konačno moli ing. Grofa, da povuče svoje predloge.

Dr. Pops (Beograd) u odgovoru ističe, da je teško reflektirati na sva pitanja tim: više, što nisu uvijek u najtješnijoj vezi s budžetom. Općenito se mogu ipak svi prigovori svesti na dva mišljenja, od kojih prvo drži, da je dovoljno, da se primi budžet, što ga je predložila privremena uprava. Drugo traži, da se već sada stvaraju sredstva, koja će omogućiti budući rad Saveza. Upravni odbor nije htio s jedne strane vezati ruke budućem odboru, a s druge strane krnjiti pravo inicijative kongresa. Privremena uprava držala je, da sam kongres ima da iznese sve želje i da stvara zaključke o njima. Uvjerava kongres, da privremena Uprava nije nijedan čas zanemarivala interese Saveza, no nije htjela da iznese prijedloge nepoznavajući mišljenja pojedinih općina. Preporuča stoga kongresu, da u načelu prihvati predloženi budžet, a bude li na raspolaganje sredstava, tad se mogu provesti i ostvariti prijedlozi svih govornika.

Predsjednik dr. Spitzer stavlja na glasanje budžetni prijedlog privremene uprave o prihodima. Kongres jednoglasno prihvata taj predlog, koji predviđa prihod od 100 hiljada dinara.

Na to se prelazi na debatu o pojedinim stavkama rashoda. Dr. Reiner preporuča skromnost u administrativnim izdacima, a prištednje, koje bi se mogle učiniti, neka bi se upotrijebile za stvarne zadatke.

Dr. Brandeis (Zemun) veli, da naš Savez još nije organizovan. Za organizatorni početni rad potrebne su dobre sile, biro itd. On drži, da ne možemo dobiti sposobnoga čovjeka za šefa kancelarije u Beogradu ispod 60 hiljada dinara godišnje, dočim se u predloženom budžetu predviđa za tu svrhu samo 36 hiljada dinara.

Pošto je završena debata o rashodu, stavlja predsjednik upit, da li kongres prima predlog privremene uprave. Kongres ustajanjem prihvata budžetni predlog o rashodu.

Predsjednik predlaže kongresu, da zaključiti, da se sve pobude i pismeni podnesci koji su u toku debate o budžetu pojedini govornici obrazložiti, upute novoj upravi, da ih uvaži i provede prema mogućnostima. Kongres usvaja taj predlog jednoglasno.

Predsjednik daje riječ g. dru. Popsu u daljnjoj tački dnevnoga reda povišenje uloga od 2 na 5 dinara.

Dr. Pops čita slijedeći predlog privremene uprave: Sastavljajući budžet rashoda Saveza, privremena uprava našla je, da će aproksimativno trebati oko 100.000 dinara za pokriće raznih izdataka po potrebe Saveza.

Polazeći od pretpostavke, da ima u cijeloj Kraljevini oko 20 hiljada poreskih prinosa, uprava nalazi, da se sa godišnjim ulogom od 2 dinara od poreske glave gornji iznos budžeta rashoda ne može pokriti. Pa kako je stopa od 2 dinara po poreskom prinoshu predviđena još 1919., kada su opšti izdaci po raznim pozicijama bili mnogo umjereniji, privremena uprava je riješila, da kongresu podnese ovaj predlog o povišenju prinosa:

Da se godišnji ulog, koji je dužna svaka općina plaćati od poreske glave — prinoshu — predviđen u §-u 6. Pravila, podigne od 2 dinara na 5 dinara.

Podnoseći ovaj predlog kongresu na rješavanje, privremena uprava moli, da isti izvoli odobriti.

U vezi s ovim predlogom privremene uprave čita se i prispjeli pismeni predlog zemunske općine, prema kome bi se imao povisiti ulog od 2 dinara na 10 dinara. U obrazloženju ovoga predloga traži zemunska općina, da se jedan dio uslijed povećanoga uloga povišenog prihoda upotrijebi za podmirivanje administrativnih troškova, napose za veću platu šefa kancelarije, jer da su ti troškovi prenisko odmjereni.

O tim predlozima razvija se debata, u kojoj učestvuju gg. dr. Pinto, dr. Kon, dr. Levi i dr. Licht.

Dr. Pinto se izjavljuje za predlog zemunske općine, ali se ne slaže s time, da se taj višak upotrijebi za administrativne svrhe.

Dr. Kon (Zagreb) upozorava na to, da je taj višak potreban za izvršenje mnogih konstruk-

tivnih zadataka, o kojima je na kongresu bilo govora.

Dr. Levi (Sarajevo) drži, da je nedostatan i podvostručeni budžet od 200 hiljada dinara za postignuće ciljeva, kojima težimo. Neka se prepusti novoj upravi, da ona nadje sredstva za vršenje stvarnih zadataka.

Dr. Licht (Zagreb) predlaže, da se višak od 100 hiljada dinara uvrsti naknadno u već primljeni budžet kao stavka za konstruktivne zadatke.

Nakon što je ovaj predlog primljen, stavlja predsjednik na glasanje povišenje uloga od 2 dinara na 10 dinara, prema pismenom predlogu zemunske općine. Kongres jednoglasno zaključuje ovo povišenje.

Na predlog predsjednika dra. Spitzera izabrana su u kandidaciji odbor ova gospoda: ing. Izidor Sumbul (Sarajevo), ing. Oskar Grof (Sarajevo), dr. Hugo Kon (Zagreb), Šemajo de Majo (Beograd), dr. Reiner (Karlovač), dr. Edmund Fischer (Osijek), dr. Brandeis (Zemun), dr. Klein (Subotica).

Iza toga čitaju se slijedeći podnesci: Memorandum Saveza omladinaca o školstvu, spomenica dra. Margela o vjerskom sjemeništu, dopis Pal. Ureda o osnivanju djačko-zanatlijskog doma, peticija kantora, koji traže i za sebe virilni glas u Savezu i molba Potpornoga društva, koje traži da općine posvete što više pažnje djačkoj menzi u Zagrebu.

Svi se ovi podnesci upućuju novoj upravi da ih prouči, uz dodatak, da se pri pretresanju spomenice dra. Margela pozove ovaj na suradnju.

U 1.15 zatvara predsjednik dr. Hugo Spitzer sjednicu i zakazuje je za poslije podne.

— Po slijede podne.

Predsjednik dr. Spitzer predlaže, da se iz tehničkih razloga raspravlja prije izbora nove uprave o predlozima, što kongres prihvata.

Dr. Šik (Zagreb) iznosi ovaj predlog:

»Kongres jevrejskih općina u kraljevini SHS pozivlje Saveznu upravu, da isposluje kod državne vlade provedenje ugovora o miru u Saint Germainu i Trianonu na taj način, da Jevreji mogu optirati državljanstvo kraljevine SHS, odnosno, da oni ne gube to državljanstvo, ako su sad zavičajni u kojoj općini, koja je pripala našoj kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca.«

U obrazloženju svoga predloga među ostalim veli, da predlog, koji je iznio, bavi se tek jednom nepravdom, koja se čini našim sunarodnjacima. U pitanju opcija nanešena je Židovima očita krivica i tu se mora naći remedijski. U ugovoru se predmnijeva, da se Austro-Ugarska monarhija raspala u narodne države tako, da pojedinci mogu prema svojoj rasi, odnosno po svom porijeklu optirati za svoju nacionalnu državu. Kad mi ne bi bili ništa drugo no Hrvati, Srbi, Slovenci, Mađari, Nijemci ili Rumunji mojsijeve vjere, moralo bi nam biti pravo, što se događa i drugim Hrvatima, Srbima itd. No naš je slučaj drugačiji. Mi kao narod ne gravitiramo van države, već živimo s narodom i dijelimo sudbinu naroda, u čijoj sredini živimo. Prema državi vršimo sviješno i radosno sve dužnosti, zato mora da smo jednaki u pravima s drugim građanima. Ne smiju se Židovi odbijati i uskratiti im pravo opcije samo zato, jer su Židovi. Drži, da sve to bazira na jednom nesporazumku. Francuski izraz »rasse« nije ono, što se inače shvaća pod pojmom rase. Moramo od nove uprave tražiti, da pitanje opcije smatra jednim od najprečih pitanja. Intervencija pojedinaca imade prestati, a Savez treba u ime Jevreja da postupa kod vlasti, da osigura svim ovim Židovima pravo opcije.

Dr. F. Pops (Beograd): Izlaganja dra. Šika su u glavnome stajalište, što ga imamo zauzeti u tom pitanju. Iskustvo nam je pokazalo, da su baš hrvatske vlasti u pojedinim slučajevima priznale podanstvo. Kad je riječ o Jevrejima, ne može biti govora o opciji, već o tome, da li je Jevrej državljanin ili ne. Pitanje je, možemo li izdejstvovati kod vlade, da prizna državljanstvo. Dužnost je Saveza, da svim svojim autoritetom poradi kod vlade, da ona izda naredbu vlastima, kako će postupati s Jevrejima kod priznavanja državljanstva tako, da Jevreji ne budu izvršeni samovolji pojedinih vlasti i podređenih organa.

Predlog se jednoglasno prima.

Mihael Levi (Sarajevo) čita ove predloge: Kongres očekuje od nove uprave:

1. Da će ona živo nastojati oko toga, da se židovski rad i život što više koncentriše u židovskim općinama;

2. da će odmah pristupiti sondiranju terena u svrhu što skorijeg ujedinjenja svih velikih socijalnih nastojanja jugoslavenskog židovstva unutar Saveza;

3. da će prema potrebi preuzeti inicijativu i rukovoditi opće židovskim socijalnim akcijama (pomoć žrtvama pogroma, siročadi itd.).

U obrazloženju ovog predloga, koji iznosi kao želju, veli, da polazeći sa stajališta da židovske općine treba da crpe svoju snagu iz žive organske veze sa svim zdravim težnjama židovskoga života, traži, da kongres zauzme odlučan stav protiv svakog centrifugalnog nastojanja iz općina, koje se ispoljuje u beskonačnom osnivanju društava, sad za ovu, sad za onu granu rada, koji bi sav morao da bude koncentrisan u općini i koji bi tako mogao biti izvajdjan s mnogo manje žrtava i energije, a s mnogo više uspjeha. Skučavanju općinskoga djelokruga gotovo isključivo na bogoslužje treba stati na put. I prema statutu su Savezu označeni mnogi važni zadaci, koji prelaze okvir bogoslužja. Govornik posebno ističe, da će Savez morati naročitu pažnju posvetiti socijalnoj djelatnosti. Sitnu dobrotvornost i humanitarnost u užem smislu možemo prepustiti lokalnoj brizi. No ma velikih socijalnih problema, koji su sve do danas neriješeni, jer su svi pokušaji oko njih bili lokalno skućeni. Zatim govori o potrebi triju socijalnih ustanova: sirotišta, bolnice i zakloništa za starce. Obzirom na to, što se već odavno lokalno radi na osnivanju tih ustanova na pr. u Sarajevu za sirotište i bolnicu za siromašne židovske bolesnike, te obzirom na to, što u Zagrebu već postoji dom za starce, drži, da su ova pitanja zrela za raspravljanje. Ne forsira osnivanje ovih ustanova prije riješenja drugih vrlo važnih zadataka na pr. na polju školstva, ali svakako treba za vremena početi raditi na ujedinjavanju svih naših lokalnih i socijalnih nastojanja. Jedino tako ujedinjenjem sila svih općina u Savezu moći će se riješiti veći zajednički socijalni problemi. Ako trebamo sirotište, ako trebamo bolnicu, drži, da je za čitavu kraljevinu dovoljno samo jedno sirotište samo jedna bolnica. Osnivanje takovih velikih socijalnih ustanova u uskim lokalnim okvirima smatra preuzetnošću. Nada se, da će prodrijeti spoznaja, da je baš Savez zvan, da čim prije bilo sam u svom djelokrugu, bilo putem zasebne međupćinske socijalne organizacije sa pododborima u pojedinim mjestima pristupi sredjivanju naših socijalnih prilika. Kad se složimo u tome, da Savez treba da uzme vodstvo i nadzor nad svim zajedničkim socijalnim akcijama, onda je sigurno, da naš socijalni rad kad bude tako oslobođen uskih lokalnih okvira, ne će smjeti zastati ni na državnim medjama. Načelo opće židovske solidarnosti ne smije biti sveto samo cionistima. Naše općine, ako ne će da zahrdjaju pod suhim aspektima palanačkog patrijotizma, ne će se smjeti oglušiti pozivu opće židovske solidarnosti.

Nakon toga obrazloženja upućuje se predlog Mihaela Levi-a kao želja kongresa Savez nome Odboru.

Dr. Licht stavlja ova dva predloga:

Prvi kongres Saveza jevrejskih vjeroispovjednih općina u kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca sakupljen u Zagrebu dne 22. i 23. novembra 1921. daje oduška svome ogorčenju nad progona i stavljanjem izvan zakona, kojima su izvrgnuti Jevreji u Ugarskoj.

Kako se Ugarska i time stavlja izvan redova civilizovanih naroda, poziva se Savezni odbor, da zamoli vladu kraljevine SHS, neka se i sa svoje strane usprotivi prijemu Ugarske u Ligu Naroda sve dotle, dok se u Ugarskoj i prema Jevrejima ne uspostavi državljanska jednakost, zakonska i faktična.

Prvi kongres Saveza jevrejskih vjeroispovjednih općina u kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca spoznaje akutnu potrebu sustavnog regulovanja skrbi za one inostrane Jevreje, koji dolaze u našu kraljevinu tražeći spasa od progona i bijede.

U cilju toga regulovanja smatra potrebnim centralizovanje pomoći u jedno mjesto, u kome

bi se vodila evidencija potrebnih radnih prilika u cijeloj kraljevini.

Kongres stoga preporuča odboru, da u sporazumu sa zagrebačkom jevr. općinom i Palestinskim Uredom S. C. J. izgradi takovu centralizaciju uz pripomoć svih jevrejskih općina u cijeloj kraljevini.

Kongres nadalje preporuča odboru, da kod vlade nastane na tome, da državne vlasti tretiraju ove izbjeglice s humanim obzirom, na koje oni po svojoj teškoj sudbini imaju moralno pravo, nadalje, da kako kod vlade, tako i kod diplomatskih zastupstva inostranih država nastane oko olakšice kod proputovanja tih izbjeglica.

Danomice se dešava da nama dolaze izbjeglice. Dolaze u sva mjesta i stojimo pred faktom, da je potpora ovih bijednika prepuštena svakoj općini. Nema uslijed toga nikakve kontrole niti sistema u potpori. Trebalo bi, da se u dva mjesta centralizira rad, možda u Zagrebu i Beogradu. U Zagrebu zauzeli su se za ove izbjeglice Pal. Ured Saveza cijenista Jugoslavije, Jevrejsko akademsko društvo, te Jevrejska općina. Menza je dala da je im hranu. Tom zgodom htio bih podsjetiti, da se u Zagrebu centralizira i židovsko djaštvo, koje od Potpornog Društva i od menze traži potpore. Za sad su potrebna sredstva namaknuta većinom potporom zagrebačkog židovskog građanstva, pa apeujem na sve Vas, da što krepčije potpomognete Židovsko akademsko potporno društvo, Pal. Ured brine se oko smještanja izbjeglica i nabave rada. No prilike su vrlo teške i nepovoljne. U savezu s tim pitanjem valjalo bi govoriti i o promjeni zvanja, kako bi židovstvo i u tom pogledu postavili na pravu bazu.

U obrazloženju svoga drugoga predloga veli govornik, da ako i izgleda da predlog prelazi kompetenciju kongresa ipak tome nije tako. Od prilika u Madjarskoj trpi i židovstvo u Jugoslaviji, jer moramo se brinuti za ove nesretnike, da ih smjestimo, kako ne bi dali vlastima prilike, da ih kao nepoćudne strance bace natrag preko granice države, jer svi znamo, da bi to bila njihova neminovna propst. Zato se može to pitanje tretirati na ovom kongresu. I ako je jenjala gruba sila, bespravlje još nije prestalo. Još uvijek postoji numerus clausus za učitelje i učenike. Madjarska nema prava da bude primljena u kolo naroda civilizacije. Moramo nastojati da u ovome času dižemo svoj glas, da se ta vlast stavi izvan kulturnih naroda, dok se postupkom prema Jevrejima ne покаže opet dostojnom da bude primljena u Ligu Naroda.

Protest protiv postupka Madjara s Jevrejima jednoglasno je prihvaćen, a o predlogu glede centralizovanja potpore proaznicima razvila se odulja debata u kojoj su učestvovali dr. Pops. (Beograd) dr. Levi, dr. Gottlieb i dr. Spitzer. Konačno je u smislu obrazloženja predlagача primljen taj predog u obliku želje, da se potakne riješenje pitanja o potporama za prolaznike.

Nakon toga imenuje se na predlog predsjedatelja kao skrutatori gg. dr. F. Herzog (Zemun), Eugen Löbl (Osijek) i Sonnenschein (Vinkovci). Kod izbora predato je 72 glasova, od toga 5 nevaljanih, te su izabrana gg. dr. Hugo Spitzer (Osijek), dr. Fridrich Pops (Beograd), Šemajo de Majo (Beograd), dr. Hugo Kon (Beograd) David Hchner, (Beograd), Dr. Lavoslav Šik (Zagreb), Rafael Finci, Avramović (Beograd), dr. Gottlieb (Bjelovar), dr. Oskar Spiegler (Brod), dr. Fischer (Osijek), dr. Brandeis (Zemun), dr. Klein (Subotica), dr. Herzl (Pančevo) dr. Jakob Kajon (Sarajevo), Bernardo Klein (Sarajevo), Ljudevit Kerysner (Veliki Bečkerek).

Dr. Hugo Spitzer: Prvi redoviti kongres jevrejskih vjeroispovjednih općina dovršio je svoj rad na naše potpuno zadovoljstvo. Sad ćemo se vratiti svojim općinama, da izvedemo stvorene zaključke. U općinama leži po uvjerenju govornika još uvijek težište rada. One su veliki rezervoar, iz kojega Savez crpi ne samo novčana sredstva, već i pobude i poticaje. Govornik srdačnim riječima pozivlje delegate, da se ozbiljno prihvate posla, da iakošću općina, unutrašnjim uredjenjem prilika doprinesu tome, da i Savez jevrejskih vjeroispovjednih općina može djelovati. Uprava nastojat će, da

udovolji svojim dužnostima, ali moći će to da uradi samo onda, ako će joj biti na pomoći sve općine. Zatim izriče ponovnu zahvalu visokoj vladi za prepuštanje sabornice, zatim predsjedništvu zagrebačke židovske općine, koje je najpripravnije i na naše najveće zadovoljstvo izvršilo sve pripreme za ovaj kongres. Konačno zahvaljuje štampi, koja je s toliko mara pratila rad, te objektivno i stvarno prikazala rad kongresa.

Dr. Hugo Kon: Nakon dvodnevno vijedaanja stvorili smo mogućnosti za daljnji plodonosni rad. Istina bilo je i kritike no zamjerke nisu učinjene ličnostima privremene uprave, već stvari. Želja za što većim radom bila je poticaj svih naših prigovora. Kraj svega toga znamo, da dugujemo duboku harnost privremenoj upravi, a u prvom redu njezinom predsjedniku g. dru. Spitzeru, koji je nakon 25 godišnjeg rada, nakon mnogih i teških borba, dočekao ostvarenje svojih osnova, oživotvorenje Saveza jevrejskih općina. Kadgod govorimo o radu za Savez moramo se spomenuti i djelovodnoga potpredsjednika g. dra. Popsa, koji je neumorno radio da Savez dobije potvrdu od vlade. Mi zapravo i ne znamo, što je sve taj muž uradio u interesu Saveza. Isto priznanje dugujemo i drugim članovima Uprave g. Šemaju de Majo i Davidu Hohneru.

Komers i banket u počast delegata. Zagrebačka židovska općina priredila je povodom kongresa Saveza jevrejskih vjeroispovjednih općina u počast delegata dne 22. novembra u prostorijama »Građjanske streljane« komers, kojemu je pribivao i lijep broj zagrebačkih Židova. Predsjednik bogoštovne općine g. dr. Hugo Kon srdačnim je riječima pozdravio delegate istakavši važnost i značenje kongresa, te brojne zadace Saveza, naročito njegove socijalne zadatke. G. dr. Pavao Beck, vrlo je lijepo pjevao nekoliko židovskih pjesama, te je nagradjen obilnim aplauzom dok je gdja. Draga Stern pjevala kompozicije Hirschlera, a kao dodatak ariju iz »Toske«. Bilo je mnogo pljeskanja, pa tek žalimo, da gdja. Stern tako rijetko nastupa kod židovskih prigoda. Na koncu pjevali su duett članovi zemaljskog kazališta gdjica Fanika Haiman i g. Alfred Grünhut.

U četvrtak, dne 24. novembra priredjen je banket u »Trgovačkom domu«, kojemu su pribivali osim članova novoizabrane uprave i delegata vladin povjerenik za prosvjetu i vjeru g. dr. Tugomir Alaupović, te gg. banski savjetnik Galić, banski savjetnik Salavari, dr. Pajo Teodorović, predsjednik srpsko pravoslavne općine, zastupnici armije i komande mjesta, te zastupnici štampe. Kao prvi nazdravio je kralja predsjednik Saveza, g. dr. Hugo Spitzer, a zatim su govorili g. povjerenik za prosvjetu i vjere, dr. Tugomir Alaupović, dr. Licht, dr. Kon, dr. Šik, nadrabin dr. Hozea Jacobi, dr. Pajo Teodorović, prof. dr. Schwarz, Mihael Levi, nadrabin dr. Wessel, rabin Schlang, cand. iur. Weissmann, Lav Stern. U ugodnoj zabavi ostali su svi učesnici do 3 sata u jutro, te je sakupljeno 8480 K za upis prvoga kongresa Saveza jevrejskih općina u zlatnu knjigu Ž. N. F.-a. Svi učesnici bili su puni hvale nad vrlo uspješnom priredbom, koju imamo da zahvalimo marnom priredjivačkom odboru s g. Simom Spitzerom na čelu.

Keren Hajesod

Balfour agitira za Keren Hajesod. J. P. C. javlja, da će Balfour, koji sad boravi u Washingtonu kao vodja engleske delegacije na Konferenciji Razuoružanja, prisustvovati jednoj velikoj jevrejskoj skupštini i pozvati američke Jevreje, da podupru izgradnju židovske narodne domaje u Palestini.

Pozdravi američkim Jevrejima. G. Samuel Untermyer, predsjednik američkog komiteta za Keren Hajesod, primio je prigodom boravka druge cionističke delegacije slijedeće pozdrave:

Od dra. Weitzmanna:

Pozivam američke Jevreje, da se slože u radu za Erec Jisrael pomoću Keren Hajesoda. Oslanjam se na jedinstvo i požrtvovnost američkih Jevreja za osiguranje gospodarske i kulturne izgradnje Palestine. Weitzmann.

Od Sir Alfreda Mondra: Izgradnja jevrejske narodne domaje iziskuje dosad nevidjene napore. Američki Jevreji su dužni velik dio tereta preuzeti na se. Želim cionističkim vodjama i akciji za Keren Hajesod najbolji uspjeh.

Organizacija rada za Keren Hajesod. Glavni Biro Keren Hajesoda javlja, da osim delegacije, koja je pošla u Ameriku i drugi izaslanici Keren Hajesoda u raznim zemljama započinju radom.

Dr. Šemarja Levin, član direktorija Keren Hajesoda, koji je bolešću bio prisiljen da nekoliko nedjelja ostane u Njemačkoj, u posljednje je vrijeme na nekoliko važnih skupština u raznim gradovima Njemačke govorio za Keren Hajesod. Dne 2. decembra će poći u Južnu Afriku, gdje će ostati duže vremena. On će prisustvovati Konferenciji Cionističke organizacije Južne Afrike, koja će zasjedati 1. januara 1922. u Capetownu. Cioniste Južne Afrike očekuju od akcije dra. Levina za Keren Hajesod veliki uspjeh.

Dr. Arijel Bencijon polazi naskoro u Aden, Indiju i Mezopotamiju. On će tamo ostati nekoliko mjeseci, te pokrenuti akciju za Keren Hajesod. Dr. Bencijon je već prošle godine djelovao u Španiji, Portugalu i Maroku, te si je sada preduzeo da predobije sefarde za palestinski rad. Poradi njegovog poznavanja sefarda, on je za to osobito po-desan.

Osim toga je direktorij g. H. Kohnu povjerio zadaću da organizuje akciju za Keren Hajesod u Alzaciji, Belgiji i Luksemburškoj. G. H. Kohn je prije bio sekretar Komiteta Jevrejskih Delegacija u Parizu te pošao u Bugarsku, gdje je uspješno vodio rad za Keren Hajesod.

Keren Hajesod u Engleskoj se sada reorganizuje, te će se stvoriti novi Komitej za Keren Hajesod. Očekuje se, da će se kampanja za Keren Hajesod u Engleskoj postaviti na široku bazu i organizovati prema širokim smjernicama.

Keren Hajesod-mjesec u Americi. Federacija poljskih Židova u Americi zaključila je proklamirati mjesec kislev

sabirnim mjesecom za Keren Hajesod. Za provedbu kampanje izabran je radni odbor od 15 lica.

Iz židovskog i cijonističkog svijeta

Pučka statistika u Poljskoj i Židovi. Židovski zastupnici na poljskom Sejmu podnijeli su interpelaciju, koja se bavi neko-
rektnostima, pri nedavno izvršenoj pučkoj statistici u Poljskoj. Dok se statistički ured po odgovarajućim odredbama pobrinuo za provedenje pučke statistike, koje će omogućiti pučanstvu, da učestvuje u statističkim komisijama, te da statistika pruži pravu sliku sastavka pučanstva poljske republike, učinili su izvadjajući organi od ove statistike parodiju, povisujući na umjetan način broj Poljaka na štetu drugih narodnih manjina, te bez obzira na protest posljednjih. Poljska je administracija nastojala, da drži zastupnike manjina daleko od statističkih ureda. Pobrinula se pomoću tajnih cirkulara, da broj pripadnika narodnih manjina izidje što manji. Gdje nije išlo drukčije nije se prezalo ni pred flagrantnim prekršajima zakona. Narodna manjina, koja je radi svoje raštrkanosti najviše trpjela pod ovim nasiljima, su Židovi. Već činjenica, da je statistika bila određena za subotu pred roš-hašanom, morala je izazvati ogorčenje. Na neki upit odgovorilo je ministarstvo unutarnjih djela, da se Židovi ne će prisiljavati, da ispunjuju i potpisuju vlastoručno statističke listine. Namjera je bila jasna. Išlo se za tim, da se Židove ne pripusti u povjereništvo, te da se tako omogući poljskim povjerenicima, da ispunjuju listine po svojoj volji. I zaista, gdje su se Židovi usprkos svetaca nudjali, da sudjeluju u statističkim uredima, bili su odbijeni. A tamo, gdje su se pripuštali, bili su razdijeljeni po selima, dok su se po gradovima pripuštali isključivo poljski povjerenici. Mnogobrojni dokazni materijal židovskih povjerenika pokazuje, kako su poljski povjerenici nastojali, da utječu na uspjeh statistike, te da ga učine nejasnim. Na pitanje narodne pripadnosti ne htjedoše povjerenici upisivati židovsku naciju, koja je priznata u ugovorima manjina po međunarodnom pravu. Židovi, koji pišu samo židovski smatrani su analfabetima. U mnogim gradovima, koji imaju židovsku većinu, prijavljuje statistika obilavanje samo nekoliko stotina, a u drugim mjestima dapače samo po desetke Židova. U nekim listinama bila je rubrika: narodnost i materinski jezik ispunjena olovkom, što je listinu, koja se prema odredbama smije ispuniti samo mastilom, učinilo nepotpunom i bezvrijednom. Mnogi statistički povjerenici priznali su otvoreno, da su bili cirkularima iz Varšave instruirani, da svim sredstvima pokušavaju upisivati Židove kao Poljake.

Židovski zastupnici prosvjedovali su protiv ovakovog načina sastava statistike, te su to otvoreno označili namjernim krivotvorenjem. Pučka statistika, kojoj je glavna svrha, da prikrije činjenice, ne može služiti kao znanstvena i pouzdana podloga. Nije moguće tajiti istinu, i nitko ne će ovu statistiku smatrati ozbiljnom. Medjutim stajala je ova statistika ogromne svote, koje su davala potrošene. Stoga pitaju zastupnici ministra unutrašnjih djela: 1. u koju su svrhu izvadjajući organi oskrvnjivali istinu povodom pučke statistike, te su odredbe statističkog ureda glede statistike mimoidjene, 2. u slučaju, da se to dogodilo bez znanja

gospodina ministra i protiv njegove volje, što misli učinili, da dokaže valjanost uspjeha statistike, da ne dopusti, da su svote, koje su potrošene za statistiku, uzalud izdane.

Podjela resora cijonističke Egzekutive. Na zadnjim sjednicama cijon. Egzekutive ustanovljena je podjela referata među pojedine članove. Politički departement: Dr. Weizmann, Sokolov i Jabotinsky. Financijski departement: J. Cowen. Ovaj departement će biti u stalnom dodiru sa gg. Feiwel, Dr. Halpern i Najdić kao članovima financijskog i gospodarskog odbora. Novinski odsjek: Jabotinsky. Organizacijski departement: Lichtheim, Motzkin i Solovejčik. Pojednim sekcijama ovoga departementa dodijeljeni su slijedeći poslovi: pitanja koja se odnose na pojedine cijonističke federacije i posebne saveze: Lichtheim i Solovejčik. Šekalim, opća korespondencija sa federacijama, separatnim savezima i radnim odborima te priprema skupština itd.: Lichtheim. Rad u Istočnoj Evropi: Motzkin i Solovejčik. Propaganda: Motzkin. Administracija centralnog ureda, pitanja useljivanja i transporta: Lichtheim.

Sjednica Akcijonog Odbora. London. (ul. cijon. egzek.) »Žid. dop. biro« je pronio vijest, da su neki članovi Akcijonog Odbora i to nadržin Dr. Chajes, zast. Stricker, Twersky, Kaplan i Rubašow, na jednoj skupštini prosvjedovali protiv zaključaka Egzekutive, da se decembarska sjednica Akcijonog odbora odgodi. Egzekutiva ističe, da ona nije stvorila ovakovog zaključka, te da prema tome nema razloga za prosvjed. Egzekutiva je samo u jednom cirkularu zapitala članove Akcijonog odbora, kakovo stajalište zauzimaju u pogledu saziva odgode obzirom na to, što će gg. Dr. Weizmann, Sokolow i Jabotinsky do konca decembra ostati u Americi. Odluka je prepuštena njima. Predsjedništvo ima pravo u svako doba sazvati sjednicu. Nadržin Dr. Chajes je predsjednik a inž. Stricker potpredsjednik. Egzekutiva nema interesa, da sjednicu odgodi. Ona se samo osjećala dužnom da saopći, da gore navedeni članovi Egzekutive u decembru ne će moći sudjelovati na sjednici. (Tome primjećuje »Wr. Mztg.«, da navodi Egzekutive odgovaraju činjenicama. Imenovani članovi Akcijonog odbora nijesu nigdje »prosvjedovali« nego samo na upit Egzekutive odgovorili, da smatraju potrebnim određeno održavanje sjednice.

Cijonistička delegacija u Americi. U počast cijonističke delegacije priređen je u hotelu »Astoria« veliki ban-
ket, kojem je prisustvovalo 1200 osoba. Predsjedao je Samuel Untermyer, predsjednik američanskog komiteja za Keren Hajesod. Prisustvovali su Louis Marshall, Julius Rosenwald, sudac Tannenbaum, Jeffers Selligman, rabin Kraus i H. Fischel. U svom govoru istaknuo je g. Untermyer, da se sad moraju složiti svi Židovi: cijoniste i necijoniste, nacionalci i nenacionalci, da rade za Keren Hajesod i izgradnju Palestine.

Burno pozdravljen raziozio je Nahum Sokolov u odujnom govoru na-

čela modernog cijonizma, te pozvao sve prisutne, da porade za ostvarenje ideala cijonizma. Iza njega je govorio rabin Silverman, koji je prije bio poznat kao protivnik cijonizma. On se izjavio pripravnim, da pomogne kod izgradnje Palestine. Osvrnuo se na konferenciju razoružanja, te zahtijevao sveopće razoružanje, ideal jevrejskih pro-
roka.

Prof. Otto Warburg je potanko razložio kolonizacijonu djelatnost u Palestini i plan za budući rad. Sve, je izvršio, napreduje, a Amerika mora namaknuti sredstva, da se rad nastavi.

Dr. Aleksander Goldstein prikazao je patnje jevrejskog naroda u istočnoj Evropi i naglasio, da cijeli svijet upire oči u Ameriku, koja se mora odazvati.

G. Rothenburg, član američke Egzekutive, pozvao je cijoniste, da prido-
nesu žrtve, koje će biti jednake onima, što ih halucim u Palestin i prido-
našaju.

Rabi Meier Berlin obećao je u ime organizacije mizrahija potporu ortodoksnih Židova.

G. Vladimir Jabotinsky održao je, burno pozdravljen, plameni govor, u kojem je istaknuo, da se svi problemi mogu riješiti pomoću Keren Hajesoda.

Iz Palestine

Egzekutiva u Palestini. Ruppin i Dr. Eder saopćili su zvanično na sjednici Vaad leumi o cijon. egzekutivi slijedeće: Cijon. egzekutiva u Palestini sastojat će se od 8 članova i to 6 od kongresa izabranih i 2 zastupnika jišuva, koje će izabrati Vaad leumi. Provest će se točna podjela rada na taj način, da će na čelu svakog departementa stajati po jedan član egzekutive s potpunom odgovornošću. Osim toga sastojat će se egzekutiva i od takovih članova, koji ne će pripadati pojedinim resorima, nego sudjelovati u radu egzekutive. U pogledu podjele referata još nije stvoren zaključak.

Židovsko školstvo u Palestini. Upravitelj židovskog odgojnog departementa u Palestini dr. Lurie objelodanjuje jedan nakladom »Hapoel hacaira« u Tel Avivu izdani izvještaj o židovskom školstvu, koji sadržaje razna interesantna data. Cijonistički rad na području školstva započeo je od ruskih Hoveve Cijona, koji su god. 1902. u Jafi otvorili jednu školu. Cijonistička organizacija kao takova započela je sa svojim djelovanjem na području školstva u Palestini god. 1913. Tomu je, kako je poznato dala povoda jezična borba u Palestini. Protesni pokret jišuva, vodjenoga po židovskom učiteljstvu u Palestini proti asimilatormim tendencama, koje je Hilfsverein der deutschen Juden pokušao da oživoćvori u svojim školama, svršio je sa pobjedom hebrejskog jezika, te kasnije iza zaposjednuća Palestine po Engleskoj dovela k preuzecu palestinskog školstva po cijonističkoj organizaciji. Takodjer i škole u kolonijama, a isto tako i razne ortodokсне škole preuzela je cijonistička organizacija. Danas vodi Vaad hahinuh (odbor za odgoj) gotovo svekoliko židovstvo u Palestini.

Školstvo već obuhvaća razne kategorije instituta. Dječja zabavišta, koja imadu faldjer da ispune nacionalnu misiju nastoje da u djece probude ljubav za prirodu, u koju

svrhu služe razni njihovoj dobi odgovarajući radovi. Mnogi su satovi posvećeni pjevanju, crtanju, kao i radovima iz slame i papira, koji imaju da probude u djece estetsko čuvstvo. Samo se po sebi razumije, da su dječja zabavišta od osobite važnosti za oživotvorenje hebrejskog jezika. Pučke škole, dijele se u opće i ortodoksne. Osam pučkih škola imade osam razreda, i to u Jeruzalemu, Jafi i Petah Tikvi. Osobita se briga posvećuje školama kolonija, te svaka kolonija sa 10 djece imade svoga učitelja.

Židovski predmeti zapremaju u naučnoj osnovi veoma široki prostor, pa se podučava jezik, liturgija, biblija, mišna hagada, povijest i zemljopis Palestine.

I vrtlarstvo, a u djevojačkim školama i ženski radovi, u višim razredima gradskih škola i engleski jezik našli su u naučnoj osnovi mjesta. U prošloj godini poduzet je interesantan pokušaj, da se djeca privedu radu u kolonijama; grupe djece dovedene su u obližnje kolonije, da sudjeluju kod žetve mandula i berbe. Stanovahu u šatorima, pripravljahu si sami jelo, a noću su stražili u okolici nastanbe. U ortodoksnim pučkim školama je broj sati veći, a od četvrtoga tečaja počam podučava se tječno 10 sati talmud.

Od srednjih škola postoji jedna gimnazija u Jafi, jedna u Jeruzalimu i realna gimnazija u Hajfi. Jafanska gimnazija, koja je otvorena godine 1904. brojila je u prošloj godini osim pripravnih razreda 406 učenika. Jeruzalimska gimnazija osnovana je 1909., zatvorena je za vrijeme rata od Turaka, pa je vrlo kasno ponovno otvorena, a sada se lijepo razvija. U nastavnom planu gimnazije zauzima hebrejski jezik velik prostor, te se uči biblija, literatura, židovska povijest i talmud. Opći nastavni plan prilagodjen je tipu švicarskih srednjih škola. Od stranih jezika uči se engleski, franceski i arapski, dok je zadnjih godina ukinuto učenje latinskoga jezika, a uvedena pouka u psihologiju i pedagogiju. Za one, koji će se posvetiti trgovini ili industriji, nadomješteni su ovi predmeti s predmetima trgovačke struke. Gimnazija u Jafi dijeli se u literarno-pedagošku i tehničku sekciju. U svim srednjim školama bave se učenici vrtlarstvom a u nižim razredima i rezbarstvom. Skolsvo nadalje obuhvaća i jedan ortodokсни učiteljski seminar u Jeruzalimu i žensku preparandiju u Jafi, zatim umjetno-obrtnu školu Bezalel u Jeruzalimu, glazbene škole u Jafi, Hajfi i Jeruzalimu i poljodjelsku školu u Petah Tikvi, te konačno obrtničke škole u Jeruzalimu, Jafi, Tiberiasu i Hebronu. K tomu dolazi još zavod za slijepe i popravilište u Jeruzalimu, veterinarska škola u Jafi i razni večernji kurzevi za odrasle.

Židovske škole u Palestini mnogo trpe radi nedostataka potrebitih prostorija, ali izgradnja i pedagoška sredstva još fale, a naročito nema dovoljno knjiga. Izvješće puno je hvale o djačkom materijalu. Učenici su marljivi i inteligentni, te ljube svoje škole. Uzgajaju se i razvijaju se pod snažnim utjecajem biblije i profeta. Fizički su dobro razvijeni, radini, odvažni i puni ljubavi za narod i njegovo blago. Ali su ujedno i nervozni, nemirni i teški materijal za svaku školu. Ne slušaju i ne pokoravaju se tako lako. Hoće da znadu razlog svake disciplinarne kazne. Za židovske učitelje veli se da stoje blizu svojim učenicima, da su im drugovi i prijatelji, i da učestvuju u njihovom životu. Kao eksponenti kulture zemlje učestvuju u svim javnim radovima. Materijalni njihovi uvjeti su rdjavi.

Židovskoj školi u Palestini uspelo je, da ucjepi židovski jezik kao živi jezik, da jeziku pribavi mjesto koje ga pripada i da ulire pu duševnoj revoluciji. No ona je i više uradila, ona je u narodu obnovila ljubav zemlji, posredovala mu poznavanje zemlje i utrla pu općoj kulturi. Odsad će joj biti zadaćom odgoj k radu, da pripravi pokoljenje, koje će snažnom rukom izgraditi buduću narodnu domaju.

Pregovori s Arapima. Londonski listovi javljaju, da će dr. Weitzmann u ministarstvu za kolonije pregovarati s arapskom delegacijom.

Ta vijest dokazuje, da cionistička Egzekutiva nastoji, da u smislu zaključka kongresa dodje do sporazuma sa Arapima. Dostojna i jasna kongresna rezolucija izriče našu volju, da ostajući vjerni svome cilju ipak želimo s Arapima živjeti u prijateljskim odnosima. Smatramo ovu vijest povoljnim znakom, da je arapska delegacija napustila svoje intransigentno stajalište, koje je zahtjevalo kao preduvjet odstranjenje Balfourove deklaracije. Očekujemo, da će pregovori dovesti do povoljnih rezultata.

Palestinsko državljanstvo. Jerusalem. (J. C. B.) Do nedavna izdavalala je palestinska vlada »Laissers Passers«, u kojima se državljanstvo označivalo »palestinsko«. Ali konzulati uskraćivahu ovim proputnicama viza. Stoga radi vlada na tom, da se prizna palestinsko državljanstvo i ako mandat još nije ratificiran. Službeno je proglašeno, da se osobe rodjene u Palestini ili takove čiji su oci rodjeni u Palestini, te osobe nastanjene u Palestini, koje očituju da će steći palestinsko državljanstvo u buduću u »Laissers Passers« imadu označiti kao palestinski državljanji. To je ali provizorna ustanova, koja ne prejulicira bilo kakove odredbe zakona o državljanstvu u Palestini, koji će se kasnije izdati.

Cijela Palestina traži odstup generala Storssa. Jerusalem. (J. C. B.) Zastupnici svih znatnijih jevrejskih institucija u Palestini zaključieše na jednoj zajedničkoj sjednici, da predadu High Commissioneru memorandum sa zahtjevom, da se smjesta suspendira guverner Jerusalema, general Storss, koga cijelo javno mnijenje smatra odgovornim za događaje od 2. novembra. Memorandum je potpisan od slijedećih ličnosti: L. Usiškin, Dr. Eder, prof. Pick, Dr. Ruppin i Sprinczak u ime cionističke komisije, Dr. Thon i Ben Cvi za Vaad leumi, rabin Jakob Meir i rabin Abr. Kuk za rabinsko vijeće, Meyuhas, Šiler i Epstein u ime jevrejskog gradskog vijeća i Dr. Levy u ime Hidahdut-hasefardim.

Iz Jugoslavije

Sjednica Saveznog Odbora. Dne 24. novembra o. g. održana je u Zagrebu pod predsjedanjem predsjednika S. C. I. g. dra. Huga Spitzera sjednica Saveznog Odbora, kojoj su pribivali članovi gg. Moric Levi, dr. Fridrich Pops, dr. Izidor Hermann, Avram D. Levi, dr. Oskar Spiegler, Mihajlo Levi, članovi Radnoga odbora i kao gosti ing. Oskar Grof, dr. Sa-

muel Wessel, dr. Pinkas Keller i dr. Franjo Herceg.

U sjednicama prije i poslije podne izviješteno je o stanju cionističke organizacije u Jugoslaviji, naročito o financijskim prilikama. U posebnom potanjam izvještaju Palestinskog ureda izviješteno je o završetku godišnje izobrazbe halucim mostarske gjurjevačke grupe, te je s obzirom na sadanje radne mogućnosti u Palestini, te poteškoće imigracije stvoren zaključak, da se halucim stavi u dužnost, da izučee pojedine zanate, kako bi im se što prije omogućilo useljenje u Palestinu.

Upravitelj Keren Hajesoda izviještio je o dosadanjem uspjehu i budućem radu za ovaj fond.

Nadalje je stvoren zaključak, da se odmah raspišu izbori za Savezno Vijeće i da se ono sazove u Sarajevu za dane 25. i 26. decembra o. g., te zaključeno da S. O. predloži S. V-u, da usvoji zaključak XII. cionističkog kongresa u Karlovim Varima da nijedan cionista, koji nije udovoljio dužnosti prema Keren hajesodu, ma da je u položaju, da to učini, ne može u cion. organizaciji obnašati začasne službe. Konsekventno tomu zaključku, da se ne verificiraju mandati onih delegata na Saveznom Vijeću, koji toj dužnosti, ma da im je to moguće, nijesu udovoljili.

Konferencija palestinskih povjerenika. Palestinski ured za Jugoslaviju sazivlje konferenciju pal. povjerenika u Sarajevu za dne 24. decembra o. g. u 5 sati p. p. u prostorije Židovskog nacionalnog društva sa slijedećim dnevnim redom: 1. Izvještaj P. U-a, 2. Smjernice za budući rad, 3. Eventualije.

za

Palestinski ured za Jugoslaviju
Dr. Beno Stein Žiga Hacker.

Uprava Keren Hajesoda za Jugoslaviju javlja ovime svim svojim mjesnim kuratorijima i prinostnicima, da je svoje uredovne prostorije premjestilo iz Trenkove ul. 18 u Ilicu 31. III., te umoljava iste, da svoju poštu uprave na ovu novu adresu.

Židovi i gradski izbori u Zagrebu. Za gradsko zastupstvo u Zagrebu raspisani su izbori za 11. decembra. Svijesni židovski gradjani grada Zagreba odlučili su i ovaj puta stupiti samostalno u izbore posebnom svojom listinom. Židovsko gradjanstvo hoće ovim svojim istupom da ponovno dokumentira, da je voljno saradjevati u javnom životu, i da izvrši svoje gradjanske dužnosti. Ono hoće da ujedno manifestira, da mu je do pozitivnoga rada oko procvata grada Zagreba time, da ga ne učini poprištem političke partizanske borbe, koja ne spada u komunalne agende, te je na štetu razvitka grada, jer truje odnošaje medju gradjanima. Židovsko gradjanstvo napokon mora u gradskom zastupstvu imati svoje zastupnike, ljude svoga povjerenja, koji će zastupati njihove interese i biti vazda na braniku časti, ugleda i prava židovstva, a ne one ljude, koje im nametnu stranački odbori po svojoj volji.

Svijesno židovsko gradjanstvo je i kod prošlih izbora u shvaćanju svojih pravih interesa odaslalo u gradsko za-

stupstvo muževa svoga povjerenja, te se nije dalo zastrašiti nikakvim prijetnjama. I ako ti zastupnici nisu uslijed prilika, koji su onemogućili svaki rad, inali zgodu, da aktivno istupe, ipak su već svojom nazočnosti zapriječili mnogi antisemitski ispad, jer je svako znao, da će u gradskom zastupstvu židovski muževi ustati na obranu židovstva. Izborni će odbor i ovaj puta predložiti židovskom gradjanstvu kandidata, koji mogu reflektirati na povjerenje svojih židovskih sugradjana, te koji će znati muževno da zastupaju interese židovskih gradjana grada Zagreba.

Apel potpornog društva jevrejskih akademičara iz Jugoslavije u Brnu. Primili smo od Potpornog društva jevrejskih akademičara iz Jugoslavije u Brnu izvještaj o dosadanjem radu ovoga društva, te apel na Jevreje Jugoslavije, da što obilatije podupiru humanitarno nastojanje društva. Iz opsežnog izvještaja, iz kojega se razabire lijepi napredak društva, koje danas ima da se skrbi za jedno 80 jevrejskih akademi-

čara, iznosimo, da su primici potpornog društva iskazani sa Kč. 23.175.15, a na potporama i subvenciji menze izdano je Kč. 20.306.60, dok su primici za menzu iznašali Kč. 90.842.15. Na zadnjoj glavnoj skupštini primljeni su do znanja svi izvještaji pojedinih referenata, te je za zimski semestar izabran ovaj odbor: predsjednik: Andor Scheiber, stud. ing., potpredsjednik: Gabor Deutsch, cand. ing., tajnik: Moša Almuzlinović, stud. ing., tajnik II.: Ivan Taussig, stud. chem., blagajnik I. Ernst Löwenberg, stud. ing., blagajnik II.: Josip Schnitzler, stud. ing., revizijonalni odbor: Haim Samokovlija i Miroslav Spitzer, stud. ing.

I mi sa svoje strane preporučamo našim sunarodnjacima, da podupiru rad društva obilatim prinosima, koji se imadu upraviti na Banku za trgovinu, obrt i industriju, Zagreb, za potporno društvo jevrejskih akademičara iz Jugoslavije u Brnu.

»Ivrija« društvo narodno židovskih akademičara iz Jugoslavije u Brnu. Na

glavnoj skupštini, koja se ovih dana održala izabran je za zimski semestar ovaj odbor: predsjednik: Djuka Kohn, stud. agr. potpredsjednik: Nahum Samokovlija, stud. ing., tajnik Dragutin Jelinek, stud. ing., knjižničar: Ladislav Wertheim, stud. ing. Eugen Hochberg, cand. ing. odbornik: Miroslav Spitzer, stud. ing.

Ignatz Adler
Regina Spitzer rođj. Kraus
vjenčani
U Pakracu 30. studena 1921.

Mavro Rosenberger
Berta Fischbein
zaručeni
Zagreb

Vijesnik Povjereništva Židovskog narodnog fonda Keren kajemet leisrael) za Jugoslaviju.

Iskaz darova br. 23. od 18. do 28. novembra 1921.

Francusko izdanje »Erec Israela« po Keren Kajemetu. Od publikacije, što ih je glavni biro Keren Kajemeta povodom XII. cijonističkog kongresa izdao, valja napose istaknuti, francesko izdanje popularno znanstvenoga časopisa »Erec Israel« od kojega je do sada izašlo 8 brojeva u hebrejskom, u jidiš, engleskom i njemačkom jeziku. Osobiti interes pobudjuju članci poznatih pisaca Andre Spire-a i Baruha Hagania. Dok onaj piše o temi »Poljoprivredni kredit i zadugarstvo u Franceskoj«, tretira ovaj temu »Kolonizatorni rad Jewish Colonisation Association«, te osobito ističe njezine zasluge oko izgradnje Erec Jisraela. Ovom su članku pridani portreti baruna Hirscha i do sada u javnosti nepoznate slike baruna Edmunda Rothschilda i Šarla Netter-a. Nadalje se raspravlja u ovom otmenom časopisu o organizaciji Keren Kajemeta o vodećim smjericama njegova rada, o do sada postignutim uspjesima u nizu članaka od Izraela Cohena, dra Nathana, dra Granowskoga, dra Zweiga i P. Leina. Ovi su članci upotpunjeni mnogobrojnim ilustracijama iz židovskih kolonija kao i zemljopisnim kartama, diagramima i tabelama.

Ovaj broj, koji je prvo originalno izdanje za propagovanje židovskog kolonizatornog djela na franceskom jeziku, veoma je prijazno primljen od latinskoga svijeta, te je podesan da uputi šire krugove o palestinskom radu Keren Kajemeta. Jedan »engleski« broj »Erec Israela« bit će doskora izdan povodom 20-godišnjice opstanka Keren Kajemeta, te će sadržavati originalne priloge državnika, kolonijalnih političara i narodnih ekonomata.

Francusko izdanje Erec Israela može se dobiti u Upravi Keren Kajemeta za Jugoslaviju za cijenu od 6 franc. franaka.

Sefardsko židovstvo za Keren Kajemet. Glavni biro u Haagu priopćuje: Sefardsko židovstvo obraća sve to veću pažnju izgradnji Erec Jisraela. Roš hašana akcija Keren Kajemeta provedena je ove godine u većini zemalja blizoga Orijenta. U nekima, kao n. pr. u Tunisu i Smirni po prvi puta. Napose iskazali su se Carigrad i Grčka. Zemaljske komisije ovih područja razvile su osobito energičnu propagandu, te su izvršno organizovale sabiranje.

S naše strane želimo još domisliti, da i u našoj zemlji sefardsko židovstvo već od početka djelovanja Keren Kajemeta u velikoj mjeri doprinosilo priloge za Keren Kajemet.

Opći darovi.

Zagreb: Zvonko Hirschl sabrao 100.—, dr. E. Mandolfo na igri kod Herm Alkalaya 30.— A. S. za košaricu 20.— 150.—
Sarajevo: Sarajevski delegati u vlaku 220.—
Ogulin: Umjesto čestitke blagdanima daruju: Milan Licht 100.—, Viktor Misner 50.—, David Zimmerman 20.—, Izid Unterberger 20.—, Moša Ehernreund 20.— svega 210.—, Dr. A. Licht izg. okl. sa Zlatkom Goldner 10.— 220.—
Požega: Hugo Adler 500.—, Leo Steiner 400.— po 200.— Sam. Gross, dr. Sam. Steiner, po 100.—, Ignac Adler, po 50.—, Milan Sterk i dr. P. Keller 1500.—
Split: Prig. sijela u kući Finzi Mordehaj i Katan Berešit 193.—, Jakob R. Altarac 100.—, po 50.— Markus Finzi, Jul Bröner, Lelijo Hajon, Albert Finzi, Salom M. Finzi, David Levi, Izak Hajon, Raf. Finzi, Lenka Finzi, Klara D. Levi, Mirjam Finzi, Hana Finzi, Klara Bröner, Sara Montiljo, po 40.— Ester Hajon, Hana Daniti, Kalmi Finzi, po 20.—, Moric Levi, Kalmi Levi, Rahamin Altarac Tilda D. Levi, Birkus R. Altarac, Irma Altarac, po 10.—, Moise Eskenazi, Izidor Daniti, Rozika Finzi, Dorka Finzi, Mazalta Hajon i Salom Finzi 1293.—
Tuzla: Omladina od Simhat-tore zabave 1440.—, Salomon Baruch 60.—, Daniel Danon 10.— 1510.—

Zenica: Mario Attijas 100.—
Brčko: Prig. Hanukat-Abajit Moše Levi daruju: Salomon Alkalay 100.—, Moise Levi 100.— po 50.— Avram Papo, Jakob Finzi, Salam. Perera, Salomon Levi, David Papo, svega 400.— Na sijelu kod Menahem Montilje sabr. 172.—, prig. blagdana daruje S. Alkalay 100.— Mošo Levi 50.— U kući Moše I. Levi sabr. prig. Barmicve sina mu Jakoba, daruju: po 40.— Salomon Alkaly, Mošo Levi, David Baruch, Rafael Papo, Erna Montilja, po 28.—, Rafael Almestino po 24.—, Samuel Sumbul, po 20.— Salomon Perera, Salomon Levi, Emil Glatter, Josef Papo, Miko Jos. Montilja, Miko Izak Montilja, Jakob Levi, Majkica Papo, Regina Papo, Bukica Salom, Solči Finzi, Rena Almuzlino, Rena Alkalay, Rena Perera, Berta Montilja Luna Montilja, Klara Montilja, Rahela Papo, Bukica Montilja, po 18.— Avram Papo 1442.— 6435.—

Škrabice.

Zagreb: David Spitzer 137.22, Menza 216.— 353.22
Split: Škrabica u hramu 104.—
Tuzla: Židovska banka 47.—, Wasserstein 66.—, Pinto 62.—, Žid. dom 10.—, Hinko Herman 80.— 265.— 722.22

Zlatna knjiga.

Zagreb: Za Upis I. kongresa Saveza jevrejskih bogoštov. općina u Zagrebu dne 22. i 23. 11. 1921. 8480.—

Darovi kod tore.

Zemun: Izak Spindel 200.—, Sam. Švicer 20.— Sal. Šer 20.— 240.—
Zenica: Rafael Trinki 20.— R. L. 10.— 30.—
Split: Zlatko Neumann 200.— po 100.— Jul. Bröner, Salomon Drutter, David Levi, David Diker, po 60.—, Izak Gaon, Martin Diker, po 50.— Jakob R. Altarac, David Dicker, Sal. M. Finzi, Albert Finzi, ing. Viktor Marpurgo, po 40.—, David Levi, Izak Hajon, po 30.—, Izak Gaon po 20.— Izidor Hajon, D. Levi, Izrael Altarac, Abram S. Kabiljo, I. Gaon, L. Hajon, J. Albahari, L. Hajon, Salom Finzi I. Altarac po 10.— Menahem Altarac 1360.—

Tuzla: Juda H. Levi 40.—, M. Danon 40.—
Aron Finzi 300.—, dr. Sheidler po 100.—, F.
Blatt 50.—, Hinko Herman 200.—, Romano
20.— 750.—
2380.—

Mas'ine.

Zagreb: Irena Büchler u gaj Stefe 20.—

Dječji sabirni arci.

Zagreb: Lavoslav Adler 1230.—, Aleks Weiss
306.—, Slavko Kremer 240.— 1776.—

Zvornik: Bukica J. Levi 290.—, Bukica I.
Bararon 338.—, Sarina A. Levi 290.— 918.—

Požega: Artur Adler 680.—, Lea Steiner
100.—, Mirko Geršković 250.—, Ružica Stein
264.—, Ljerka Goranić 138.—, Slavko Müller
137.—, Földes Dones 126.—, Branka Pavlino-
vić 105.—, Josip Bruck 116.—, Ivan Bruck
188.— 2104.—
4798.—

Pregled.

Unišlo je iz Hrvatske, Slavo-
nije i Dalmacije K 17.600,22
iz Bosne i Hercegovine K 5.235.—
Ukupno K 22.835,22

Od 1. I. 1921. do 28. XI. 1921. unišlo je sveukup-
no K 1.061.517,37.

VREĆE

iz jute, tekstilita i papira nove i upo-
trebljene u svim dimenzijama za bra-
šno, posije, ugali i t. d., dobiju se
najjeftinije kod tvrtke

SCHOTTEN I DRUG

Vrhovčeva 13 ZAGREB Telefon 19-65

Kupujemo sve vrste upotrebljenih vreća
uz najveću dnevnu cijenu —
Zavod za posuđivanje n. premoć vih panjava

Asbestni skrijevac

cement, vapno, opeke,
betonsko gvožđe, traverze
i sav građevni alat, te materijal
prodaje na veliko:

„GRADIVO“ trgovačko društvo za
promet građevnim. i
tehničkim materijalom
ZAGREB Bogovičeva ulica br. 3
Telefon 11-27 Brzopisni „Gradivo“

PAPIRA

PISAČEĆ I RISAČEĆ PRIBORA

za preprodavaoce na veliko i najjeft-
tinije uz brzu, točnu i solidnu
podvorbu, može se dobiti kod

MERKUR

D. D.

veletrgovina i konfekcija papira

Telef. 17-95 - ZAGREB - Ilica br. 31.

Brzopisni naslov: PAPMERKUR

Podružnica:

Beograd, Kralja Petra br. 70

Tražite cijenik badava

Instalacioni
zavod

za uvadjanje električnih centrala, elek-
trične rasvjete, telefona i telegrafa

Milan Freiburger

Bakačeva 5 Zagreb Bakačeva 5

Veliko skladište:

Pliša, moqueta,
Tekstilna za pokućstvo,
Afriqua, strune, federa,
Gradla za madrace i rolete,
Jute platna čepalate, svih
papetarskih potrepština

prodaja uz najniže cijene

J. OMERZO I DRUG, ZAGREB,
Petrijska ulica broj 3, dvorište,
telefon broj 21-83

Vunene tkanine

Platnena roba

ajcarski voili

i batisti

M. BAUER

Tekstilna roba na veliko

Ilica 39 - Zagreb - Ilica 39

Uzorke šaljem po želji

Čokolada
Manner
Wien

Zastupstvo i
Skladište,

ROMANO

AKADEMIČKI
TRG
BR. 8

Tražim
jednog starijeg
trgovačkog
pomoćnika

Bernhad Klein
SISAK

CENTRALNA ESKOMPTNA I MJENJAČNA

ILICA BROJ 26.

BANKA D. D.

ILICA BROJ 26.

BRZOJAVNI NASLOV:

BRODBANKA

TELEFONI: { RAVNATELJ. 8-78
BLAGAJNA 15-30

PODRUŽNICE: BROD NA SAVI

PODRUŽNICE: OSIJEK, DJAKOVO

FRIČUVE PREKO K 45.000.000 DIONIČKA GLAVNICA K 50.000.000 ULOŠCI PREKO K 20.000.000

PRIMA: uloške na knjižice i u teku-
ćem računu uz najbolji ka-
matnjak. Novi ulošci vraćaju se odmah
bez otkaza.

OBAVLJA: sve burzovne poslove,
kupuje i prodaje devize,
valute i efekte, izvršava sve naloge brzo
i kulantno.

DAJE: mjenbene i kontokorentne vje-
resije, finansira trgovačke i in-
dustrijalne poslove uz najpovoljnije uvjete.

PRODAJE: uz dnevni tečaj doznake,
isplate i akreditive na
sva mjesta u inozemstvu, a naročito na
Wien i Prag.